МАССА А МЕХКАЙШКАРА ПРОЛЕТАРИШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО свет

Ера 19 НОЯБРЬ 1959 шу № 93 (2405) Мах 20 кап.

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областнойи Грозненски городскойи комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета а орган

КХАЛНАХ ОБЩЕСТВЕННИ ВАХАРА ЮКЪЕ ОЗАР— ЛОАРХIАМЕРА ГIУЛАКХ

Октябрьски революци яьннача хана денз вай мехкара дIадаьннад нах къеи бIаьхийн хилар, саго сага эксплуатаци яр, кхалсага маIача сага яр санна бокъо ца хилар.

«Хила йиш яц, — яьхад Ленина, — социалистически хувцамаш, нагахьа санна къахьегача кхалнаьха дукхагIа долча даькъо уж хувцамаш деча юкъе лоархIамера дакъа ца лоаце». В. И. Ленина масса хана белгалдоахаш хиннад кхалнаха общественни вахара юкъе дакъа лацар Iалаьмате боккхача лоархIамера гIулакх хилар. Эггара хьалхагIа де дезарех цхьа гIулакх да, яхаш белгалдаьхад цо, кхалнаьха бокъонаш йоаелга геттара дIадаккхар.

Кхоачаш хиннад воккхача халкъа баьччо дийцараш. Цхьаккха моттиг яц вай мехка общественни вахара юкъе кхалсаг йоацаш. Паччахьалкхени, политически, боахамеи, культураи вахара юкъе лоархIамера дакъа лоац советски кхалсаго.

Кхалнаха дакъа лаьцад пхе шерара планаш кхоачашъеши колхозаш вIашагIйоххаши даьча балхашка, Боккхача Даьхен тIем тIа тIема эша кхоачамаш кийчдеча, иштта тIом дIабаьнначул тIехьагIа халкъа боахам юхаметтаоттабеш даьча балхашка. ХIанз коммунизм хьалъяра йоккха программа кхоачашъеш а сийленца къахьегаш а ба дукхха миллионаш кхалнах. Коммунистически партеи Советски правительстваи кхалнаьха хадданза йоакхо еш хилар хьахьокх укх цифраша: 2605 кхалсага Социалистически Къахьегама Турпалхо яхеи, хIаьта 58683 кхалсага «Нана-турпалхо» яхеи цIераш еннай. 75 кхалсага еннай Советски Союза Турпалхо яха сийлен цIи. 26,7 процент кхалнах ба Лакхехьарча Совета депутаташта юкъе. Духхьал цхьан 1958 шера дукха бераш даьча кхалнаха новкъостала 10 миллиард гаргга ахча деннад. ХIанз укх сахьате берий учрежденешка кхоабаш а леладеш а 2 миллиони 280 эзари бер да, хIаьта семилетка йистейоалача хана шозза лакх а лургья из цифра. Кхалнаьха вахар аттагIа де лерхIаш кхы а дукхха а гIулакхаш даьд паччахьалкхено.

Вай республикерча масалаша къаьгга хьагойт партеи правительстваи кхалнаьха, къаьстта нохчийи гIалгIайи кхалнаьха, еш йола йоакхо а, хIаьта иштта общественни вахара юкъе кхалнаха лоацаш дола дакъа а. Республике моттигашкарча советашка 2066 кхалсаги Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совете 31 кхалсаги я депутаташ болаш. СССР-а Лакхехьарча Совете 2 депутат я. Царех цаI я цIи хеза хьехархо Езиева, шоллагIаяр — цIи хеза доярка Гогиева Эсет.

Дукха нохчийи гIалгIайи кхалнах деша багIа дешара заведенешка. Веданарчеи, Урус-Мартанерчеи, Грознерчеи кхалнаьха интернаташка дешаш 312 нохчийи гIалгIайи кхалсаг я. Дукха мехкарий ба хьехархой а лорий а институташка дешаш. Духхьал цхьан Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен хьехархой институте деша ягIа 83 йоI. Дикка мехкарий деша багIа вай республика арахьарча дешара заведенешка, Москве, Ленинграде, Астрахане, Орджоникидзе, иштта кхычахьа.

Дукхха а бIаьш кхалнах ба вай республике хьинаре къа а хьегаш, общественни вахара юкъе дизза дакъа лоацаш. Царна юкъе ба Нохч - ГIалгIай Паччахьалкхен хьехархой института хьехархо Мальсагова Тамара, республикански музея директор Зязикова Женя, Наьсарен районерча «Октябра 40 шу» яхача совхоза звеньевая Кусиева Зайдат, «Ингушски» совхоза доярка Галаева Зина, Наьсарен районерча Наьсар-Кертерча библиотека заведующи Евлоева Диба, Первомайскерча юкъерча школа хьехархо Базгиева Лайла, ССКП Первомайски райкома кхалнаха юкъе беча балха отдела заведующи Албогачиева Лиза, иштта дукхха а кхыбараш.

Ала дезаш да, вай республике кхалнаьха бокъонаш IотеIаеш а, кхалнаха цхьацца новкъарлонаш еш а, общественни вахара юкъе царга лерттIа дакъа ца лоацийташ моттигаш а нах а хилар. Къаьстта доккхача зуламера да дынца дувзаденна дола кхалнаьха бокъонаш IотеIаеш дола гIулакхаш.

Исламо кхалсаг маIача сагал дуккха а эшажагI а лоархI, хIаьта енна дIаяллалца ляво санна цунна гIулакх де а цо мел яхар де а декхарийла а ю. МаIача сага 4-нега кхаччалца саг йоалаяр могаду. Ислама хьехамах кхалсага моттиг бiъ пена юкъ я, хIаьта цо деча гIулакхах эггара «пайданегIа» а «маьлехьа» а гIулакх да мара дика гIулакх дари из мутIахь вари. Из лерхI жайно кхалсаг «ялсамала» югаргйола керттера гIулакх. Бакъда, халои баьде вахари мара кхалсага кхы дика дакъа бIарга ца дойтача маIача сага «жожагIате-м» лац жайно. Цхьанна гIулакха а лархIац исламо кхалсаг маIача сага нийсса. Доккхача зенера гIулакх да исламо бусалба дешар дешарал совгIа кхы дола дешар деша кхалсага ца могадар а.

Дынца дувзаденна а дIаяхача замах юхедиса а дуккха гIулакхаш да кхалнах общественни вахара юкъе озара йоккхий новкъарлонаш еш. Царех да дуккха истий кхувлар, мехкарий удабар, кхалбераш деша ца ахийтар, иштта кхыдараш. Диъ бери сесаги доллашехьа саг йоалаяьй Первомайски районерча Гайтукиева Бекьхана. Цун хIанз 30 шу кхоачаш даьннадац, хIаьта а из пхелагIа саг йоалаяьй цо. 3 бери сесаги доллашехьа а шоллагIа саг йоалаяьй Сунженски районерча Красно-Октябрьске вахача, 30 шу мара даланза волча, Фаргиева Баматгире а. Массайолча юрта а корабоагIаргба цу тайпара ийрча гIулакхаш леладеш бола Бекьханаш а Баматгиреш а.

Цхьанна тайпара магийта йиш йоацаш да школай 8—9—10 классашка дешаш геттара кIезига нохчийи гIалгIайи йиIигаш хилар. Цхьаццеи, шишшеи, кхоккхеи йиIиг мара яц Первомайскерчеи Наьсар-Кертерчеи Сурхо - тIарчеи, иштта кхыйолчеи юкъерча школай 8—9—10 классашка. 5—6 класс яьккхачул тIехьагIа, кхы деша ца а ухийташ, цIагIа дут кхалбераш.

Из иштта хургдацар партийнии комсомольскии организацеша кхалнаха юкъе бе боагIача тайпара кхетама болх боре. Из болх эсала лелар белгало я хIанз цхьаццайолча моттигашка вIашагIкхийтта истий мурдаш хилар. КIирах цкъа истий мурдаш вIашагIбетталу Сунженски районерча Красно - Октябрьскерча колхозница Галаева ЗариIата цIагIа, Первомайски районе, иштта кхычахьа. Цу гIулакхо новкъарлонаш ергья кхалберашка дешийтара а кхалнах общественни вахара юкъе озарга а.

Хадданза къовсам лоаттабе беза кхалнаьха бокъонаш IотеIаеш мел долча харцахьарча гIулакхашца. Цу гIулакха мел эшар долаш да. Вай юрташка клубаш, библиотекаш агитаторий йоккха сеть, иштта кхыдараш да.

ЦIенхаштта тоаде деза къахьегамхошта, къаьстта кхалнаха, коммунистически кхетам балара гIулакх.

Сийрдача кхоанен, коммунизма материальни база кийчъяра ворхI шерара план кхоачашъеш, йоккхий къахьегама коталонаш йоахаш советски халкъ доаллача хана Iалаьмате боккха лоархIам болаш да кхалнах махулла общественни вахара юкъе озар. Из гIулакх дизза кхоачашдулургда партийнии, советскии профсоюзнии, комсомольскии организацеша а ерригача общественносто а цу гIулакха е еззача тайпара йоакхо а доал а дойя, хIаьта цар из сийленца кхоачаш а дергда.

ДАЬКЪАЛА ХИЛБА СОВЕТСКИ КХАЛНАХ — ХЬИНАРЕ КОММУНИЗМ ХЬАЛЪЕРАШ!

Харжархой шоай депутатаца вIашагIкхетар

13 ноябре, саррахьа, Первомайски района культура ЦIагIа вIашагIккхийтар массехк бIаь харжархо. Царна къамаьл дир СССР Лакхехьарча Совета депутата Б. С. Чадова. Цо дийцар СССР Лакхехьарча Совета 3 сессе балхах.

Доклад яьнначул тIехьагIа къамаьлаш даьча харжархоша нн. Тутаеваи, Дмитриевеи, Накостоевеи, Гришинеи берригача харжархой цIерах доккха баркал аьлар партеи правительствоиеи наьха вахара хадданза йоакхо ярах. Вай партеи правительстваи чура а арахьара а политика къоабал а йир харжархоша.

Л. ШИРИНЕНКО,

ССКП Первомайски райкома партkабинета заведующи.

Машиннаькъахой котало

Грознерча локомотивни депо машиннаькъахоша паччахьалкхенна тиша аьшки бос бола металлаши дIадалара шера йола план кхоачашъяьй.

ЦхьоалагIча ноябре 457 тонн металл дIаеннай цар шера йолча планах 324 тонн металл мара ца езача. Ер шу чакхдалалехьа паччахьалкхенна 60 тоннал кIезигагIа доацаш «Iаьржа дошув» дIадала, аьнна доккха декхар тIаийцар депо болхлоша.

Дика къахьегарца белгалбаьлар нн. Г. Деревянко А. Камышников, бригадир Г. Кирсанов, подъемни крана тIа болх беш вола машинист У. Батуев, иштта кхыбараши.

Г. АНОХОВ.

ХIАРА БОЛХЛОЧОА — ТЕХНИЧЕСКИ КХЕТАМ

„Старогрознефта" электромонтажни цеха автоматика болхлой письмо

Вай мохк чIоагIа гIадбуташ дицлургдоацаш денош да хIанз латтараш. Дукха ха йоацаш советски наха дика дездир дерригa халкъа цIей — 7 ноябрь. Цу исторически ден сийна промышленни предприятей коллективаша дукха езача Даьхенна къахьегама совгIаташ деннад. Бакъдараша хьахьокх семилетка хьалхарча шера программа ханал хьалха кхоачашъергхилар.

Семилетка заданеш толамца кхоачашъяра де лаьрхIар сихагIа чакхдаккхара, майрра, дерригa хьинар тIадахийта, къахьегама овсарле лакхъе торо хулийташ технически культура лакхъеш, сага къахьетам аттагIа хулийташ йола автоматикеи, телемеханикеи балха юкъе йоалае еза.

«Старогрознефта» промыслашка— мехка къаьнагIа ярех йолча мехкдаьтта районе, кхо шу хьалха Нохч-ГIалгIайчене хьалххара мехкдаьтта цоаккхача кIоаргача скважинашта телеуправление йолайир. ХIанз дукхагIа йолча скважинай балхага деннеи бийсанеи моллагIча хана диспетчерски пультера хьажа йиш йолаш да. Из—мехкдаьтта промышленносте технически прогресс хилийтара лоаттабеча къовсаме карагIдаьнна доккха а лоархIам болаш а гIулакх да.

ХIанз оттадаьд декхар: гаргарча шерашка тха районерча еррига производственни моттигашта, компрессорнии насоснии станцешта, резервуарни паркашта, лаьттан кIалхарча тIоанашта хий чудахийтара, задвижкашца управлени яра комплексни автоматизаци елга.

Автоматикеи телемеханикеи юкъе яхьара чIоагIа эшаш да техниках дика кхеташ, кердагIа йола электрически а кхыйола а машинаш лелае ховш берригa болхлой хилар, смежни говзал цар Iомаяр. Электромонтераши, оператораши, слесараши декхарийла ба автоматикаи телемеханикаи машиний балхацара кхоачамбоацараш дIадаха а, уж нийса дIаоттае а, лерттIа болх бе дIайолалийта а ховш хила. Бакъда цу даькъе къонача болхлошта ховш дар кхоачамболаш дац. Цудухьа хIара зIамигача сагои йоIои теоретически технически кхетам лакхбелга хIанз хиланза дар гдоацаш да. Школаши, юкъереи лакхереи дешара заведенеши производства гарга озар духьа цар болх эргабаьккха тоабаьб.

«Старогрознефта» электромонтажни цехе вIашагIъелла автоматика группа дукхагIа долча даькъе кагирхоех латташ я. Комсомольций инициативах берригa электромонтераш коммунистически къахьегама коллектив яха сийлен цIи якххара тIехьа яхье баьннаб. Цо тхо цIенхаштта декхарийла ду.

Тха группаца 19 саг ва, царца ба инженераш а техникаш а. Цул совгIа производственни гIулакхаш Iомадеш бола нефтяной института пхи студент а ва. Берригача болхлоех 12 саг хIанз дешаш ва, хIаьта 10 саг — сайранарча институтеи техникумеи деша вагIа.

Автоматика групперча комсомольцаша лаьрхIад шоаш лелаеш йола машинаш кIоаргга Iомае, хIаьта цунца шоай практически теоретически кхетам лакхбе. Из пайдане предложени хьаллаьцар берригача электромонтераша. Цудухьа оаха лаьрхIад технически кхетам лакхбара школа вIашагIйолла. Школа болх бе йолаеннай. Хьалхарча занятешта программах 60 сахьат лаьрхIад. ДIахо йодача хана керда темаш Iомае лаьрхIай. Хьеха цикагIа бола инженераш хьожабаьб. Практически балхаца айхха бувзам болаш, йолаш йола схемаши, системаши кIоаргга Iомаеш дIахьоргда дешар.

Иштта дIадоладаьд оаха Сийлахьйоккхача Октябрьски социалистически революце шовзткъеи кхоалагIа шу.

Технически кхетам лакхбаро, институте, техникумашка дешаро къонача болхлой торо хулийтаргья семилетках юкъереи лакхереи специальни дешар Iомаде. Цу тайпарча гулакхаша новкъостал дергда, телеуправлени дIахо тоаяь эргаяккхара, прибораш тоаяра, царга болх дикагIа байтара тха коллектива хIара члена творчески уйла тIаяхийта.

Тхо тешаш да, тха коллектива гIулакх, мехкдаьтта промышленностеи Нохч-ГIалгIайчен халкъа боахама кхыча доакъойи комсомольцашеи къонача болхлошеи хьаллоацаргхиларахи технически кхетам лакхбе а смежни говзалаш Iомае а уж болалургхиларахи.

Дешара тIадерза хьамсара доттагIий! ЧIоагIбергба вай технически прогресс хилийтара, ССКП XXI съездеи парте Центральни Комитета июньски Пленумеи решенеш кхоачашъяра лоаттабу къовсам!

Коллективо тIадилларца:

Б. МАРУХ — автоматика группа начальник, Г. ДУБРОВСКИЙ— воккхагIа вола инженер, С. ГОНЧАРОВ — группкомсорг, электромонтер, В. ОМЕЛЬЧЕНКО, П. ГЛАДКОВ — электромонтераш.

ССКП обкоме

„Старогрознефтерча" электрикий патриотически боламах

Планах семилетка чакхйоаллаш даккха лаьрхIа мехкдаьтта 1964 шера даккха аьнна декхар тIаийцад «Старогрознефть» яхача мехкдаьтта промыслай управлене коллективо. Декхараш кхоачашдергдола керттера балхаш да производственни процессашта комплексни механизацеи автоматизацеи елга. Цо декхарийла бу машинаш тIа балхаш деш бола болхлой техника кIоаргга Iомае, кердагIа йолча оборудоване тIа болх бе Iомабала, кхыйола говзалаш Iомае. Цудухьа теоретически технически кхетамаш лакхделга хIара болхлочун вахарца хиланза дарг доаца гIулакх да.

«Старогрознефта» электромонтажни цеха автоматика группера комсомольцаш, коммунистически къахьегама коллектив яха сийлен цIи якххар духьа яхье а баьнна, сайранарчеи заочнии институташка а техникумашка а деша багIа. Шоай практически говзал совъяккхар духьа технически кхетамаш лакхдергдола школа вIашагIъеллай цар, хIаьта 1959 шера 14 ноябре шоаш дIадоладаь гIулакх хьаллацара тIахьехаш «Грозненский рабочий» яхача газетага гIолла республика мехкдаьтта промышленностерча а халкъа боахама кхыча доакъошкарча а къонача производственникашка кхайкарал а даьд.

ССКП обкома бюро селхан ший заседане хьежай цу дешага. Бюрос могадаьд укх семилетках юкъереи лакхереи специальни образовани якхха лаьрхIача а технически кхетамаш лакхдергдола школа вIашагIъеллача а «Старогрознефта» электромонтажни цеха автоматика групперча къонача болхлоша дIадоладаь патриотически гIулакх.

ССКП горкомаштеи райкомаштеи, первични парторганизацештеи, ВЛКСМ областной комитетаи, Облсофпрофаи, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советаи, халкъа боахама Советаи тIадиллад къонача электрикаша каралаьца гIулакх боккха лоархIам болаш хиларах республикера къахьегамхой дIакхетабелга, къонача болхлойи колхозникийи теоретически технически кхетамаш лакхдара тIехьара болам предприятешка, стройкашка, транспорте, РТС-ашка, совхозашка, колхозашка шерра боаржабелга.

ССКП обкома бюрос декхарийла яьй совнархоз министерстваш ведомстваш, управленеш, предприятей, стройкай, РТС-ий, совхозий колхозий кулгалхой кагирхоша юкъареи специальнии образовани якхара эшаш мел дола хIама Iалаще.

Республиканскии, городскойи, районнии газетий редакцешта а республикански радиовещанеи телевиденеи комитета а тIадиллад технически прогресс яр духьа, ССКП XXI-гIча съезда а ЦК-а июньски Пленума а решенеш толаме кхоачашъяр духьа къонача болхлошеи колхозникашеи лоаттабу къовсам даим газеташ тIа язбелга а радио чу гIолла бувцилга а.

Сийле хийла советски артиллеристий!

Б. Антонова фотомонтаж ТАСС. Фотохроника.

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТАГА

Советски журналистий Ерригсоюзни Хьалхарча съезда делегаташа чIоагIа дог айденна а гIадбаха а тIаийцар ССКП ЦК тха съездага дайта моаршал. Журналисташка яздаьча кIоаргача дешаша, тха балха боккха мах баро тха дегаш гIоздаьхад, советски халкъа иразеи цун вахар тоадареи духьа, коммунизма хозленаш дунен чу чIоагIъяр духьа кхы а дикагIа творчески къахьега тха хьинар совдаьккхад.

Журналистий съезд вIашагIкхийттай вай хьаькъалерча парте ший XXI-гIча исторически съезде оттаьча ворхI шера плана хьалхара мулаш толамца доахаш советски халкъ доаллача укх лоархIамерча деношка. Тхо вIашагIкхийттад Н. С. Хрущева США бихьа исторически никъ, массане а цIендаь а герз дIадаккхара хьакъехьара деклараци кхайкаеш цо даь къамаьл дерригача адамаша дагахоабача хана. Эггара чIоагIагIа йола адамашта дагалатта уйлаш кхоачашъе низ кхоачаш долча вай халкъа сийлахь-доккха кIоарга хьакъал хьахьокхаш дола Iалаьмате лоархIамера хIамаш хиннад космически ракета Бетта тIа яхийтарах, планеташта юкъера автоматически станци уралъяхийтарах, атомни энергеца лела «Ленин» яха кема дунен тIа эггара хьалха хьадарах. Цу дерригача хIамаша вай халкъа дог урауттаду керда толамаш даха, коммунизм хьалъеча керда коталонаш яхара из тIа а хьехаш.

Оаха доккхал ду Коммунистически парте а цун Ленински Центральни Комитето а йоакхонца терко а еш журналистий съездо болх беш хиларах. Вай кепайоазон истори вIашагIдала йиш йоацаш дувзаденна да ленински большевистски парте историеца, Октябра истореца.

Кепайоазон мах ше беш, сийлахьвоккхача Ленина, адамаш коммунистически хьисапе хьалкхедара боккха лоархIам болаш из хиларах тарра, дукхаза а белгалдаьд, цох социализм хьалъяра дола герз а, нах экономиках кхетабеш йола орган а, бокъонца йола халкъа трибуна а хила езаш хилар.

Советски Iаьдал латтача шерашка вай кепайоазув тоа а деннад чIоагI а деннад. Советски Союз дегIаихача массайолча этапе парте тешаме гIончa долаш хьаденад из, партеи правительствоси хьалхашка увттадаь доккхий декхараш кхоачашдара дукха адам оарцагIа а доахаш.

ХIанз шерра коммунизм хьалъе йолаеннача хана кепайоазон лоархIам кхы а лакхбеннаб. Парте идеологически балха юкъе низ болашагIа дола чIоагIа герз а хинна дIаэттад кепайоазув. Вай кепайоазон из лоархIам Н. С. Хрущева бийцаб: «Герз доацаш эскарга тIом бе йиш йоацаш санна мара, парте а аьттув болаш ший идеологически болх бе йиш яц кепайоазув санна дола тешамеи чIоагIеи герз доацаш».

Тхоай балха йоккха программа а лоархIаш хьатIаэц оаха коммунизм хьалъяра а советски нах коммунистически хьисапе хьалкхебара а, цар турпалерча къахьегама а кIоарггача сакхетама а темаш — керттера темаш хилар, критикеи самокритикеи елга — вай кепайоазон лоархIамегIа бола болх хилар. Коммунизм хьалъерий къахьегамеи моральни толам — советски журналистий творчески хьинар духхувла хьаст ба. Партеи халкъои чIоагIгIа хьаллоац вай кепайоазоно, радио, телевидене дIадоладаь дика мел дола гIулакх, вай мехка халкъа боахами культуреи дегIадоаладара йола ворхI шера план кхоачаш а тIехкхоачаш а яр духьа, Советски Союза Коммунистически парте XXI-гIча съездо оттадаь сийлахь-доккхий декхараш кхоачашдар духьа лоаттабеча къовсаме цар лоаца хьинаре дакъа.

Оаха дош лу вай хьамсарча партена, дIахо йодача хана а марксизма-ленинизма байрахх лаккха айяь дIакхахьа, дIахо йодача хана а моастагIал долча идеологена духьала къовсам лоаттабе, наьха сакхетам чу капитализмах юхедисача хIамашта къиза критика е, коммунизмага болхача советски наьха наькъа тIа духьал дувла хIамаш къахетам боацаш дIадаха.

ЦIаккха ца хиннача тайпара чIоагIа политически производственни хьинар айденна хиларо доккха новкъостал ду советски кепайоазон берригача балха. Газетий оагIош тIа, радиопередачашка тIехь-тIехьа дукхагIа ювц советски наьха къахьегама коталонаш, цар сакхетам лакхбалар, керда городаши заводаши йохкаш а, эрий дада лаьтташ карадерзадеш а, космос чулоацаш а боахкача болхлой, колхозникий интеллигенце творчески хьинар.

Вай кепайоазон низ из дешаращца, общественни корреспонденташца хадданза, тIехь-тIехьа дукхагIа чIоагIлуш бола бувзам хиларах латт.

Оаха, тхоай Ерригсоюзни Хьалхарча съезде вIашагIкхийттача советски журналисташа, безамеи баркалеи дIайха дешаш доахкийт ленински Центральни Комитетага. Оаха баркал оал тхоай партена кепайоазув тоадара цо даим йоакхо ярах, оаха баркал оал Центральни Комитета даим цо тхоай, журналистий, йоакхо ярах.

Оаха доккхал ду сийлахь-йоккха а безаме а йолча ханах, коммунистически идеяш котъювлаш латтача ханах йоазош далла иразтхоашка кхаьча.

Оаха дош лу тхоай партена, тхоашта карагIдаьнначох кхоачамбаь ца Iе, тхоай книжкай, газетий, журналий радиоцеи телевиденецеи еча передачай идейно-теоретически боарам хадданза лакхбе, тхоай говзал эргаяха. Советски кепайоазоно — коммунизм хьалъеш боахкарий кепайоазоно — доллача хIаманца а массаза а кхоачашдергда партеи цун ленински Центральни Комитетои шийна тIадехка сийлахьа декхараш.

Советски прессерча болхлой цIерах оаха дIаях: парте помощникаш да аьнна тхоаех тилла йоккха цIи сийленца лелаергья оаха, дIахо йодача хана а оаха чакх а йоахаргья шер а ергья советски кепайоазон партийностах а массовостах а йола ленински традицеш, тхоай дерригa низаш дIалургда оаха коммунизм хьалъяр духьа лоаттабеча къовсама сийлахь-доккхача гIулакха.

Дахалда сийлахь-доккха Советски мехка халкъ!

Яхийла вай Коммунистически парти а цун ленински Центральни Комитет а!

Яхийла коммунизм!

Ерригсоюзни журналистий Хьалхара съезд.

Совнархозо 11 бетта план кхоачашъяьй

Октябра сийна йолча социалистически яхье даьха толамаш чIоагI а деш производственни котало яьккхай Нохч-ГIалгIай совнархоза промышленни предприятей коллективаша. 17-ча ноябре ханал 14 ди хьалха промышленни производстваи керттера хIамаш арахецареи цхьайтта бетта йола план кхоачашъяьй цар.

Дахача шера цу ханаца нийсйича совнархозе гIолла арахийца продукци цхьайтта процент дукхагIа я.

Хадданза дегIайоагIа къахьегама овсарал. Юкъера лаьрхIача хIара болх беча саго даьр 1958 шера цу ханаца нийсдича 4,7 процент дукхагIа да, хIаьта мехкдаьтта доаккхачеи газовой промышленностеи гIишлой материалаш еча промышленностеи предприятешка а транспортни машинаш еча заводе а —7—18 процент. Продукцега дIабода мах лохбарах планал совгIа 80 миллион сомал тIех рузкъа ходаьд.

Яхье латтарашта хьалха болх Грозненски химически завода, нефтегазови управлене, «Правобережное» «Горскнефть», «Малгобекнефть» нефтеуправленей, энергоуправлене центрально - ремонтно-механически завода, Старопромысловски кирпишкаш еча завода, иштта кхыйолча предприятей болхлойи специалисташи.

Цхьайтта бетта план кхоачаш а яь семилетка хьалхарча шера программа, Краснодарски совнархоза промышленноста болхлошцарча яхье котбовлара тIаийца социалистически декхараш ханал хьалха кхоачашдар духьа ССКП ЦК-а декабрьски Пленума боаггIача тайпара накъа бахар духьа къовсам лоаттабеш я совнархоза промышленни предприятей коллективаш.

Районни партийни конференци

ТОРОНЕХ БИЗЗА ПАЙДА ЭЦА!

Парте XXI-ча съездеи ССКП ЦК июньски Пленумеи исторически решенеш кхоачаш а еш организационно-партийнии массово-политически болх дикка тоабеи боахама декхараш кхоачашдеча йоаггIача тайпара хьалхле а лелаеш цхьадола толамаш даха а вIаштIехьадаьннад Октябрьски района партийни организаце укх шера.

Партийни организаце хьалхле а лелаеш укх шера районерча къахьегамхоша даьха толамаш къаьгга белгалдир районни партконференце ССКП райкома секретара нов. А. А. Вагабова ше яьча отчетни доклада тIа. Укх шера хьалхарча итт бетта йола валови продукци арахецара план 109,2 процент кхоачашъяьй районе, соахка цу хана хинначул 18,3 процент дукхагIа я из, хIаьта къахьегама овсарал 11,8 процент лакхъеннай.

Шера йола план кхоачашъяьчул тIехьагIа 7 эзар тонн мехкдаьттеи гази яьккхай «Октябрьнефть» НПУ нефтяникаша, мехкдаьтта тоннах дIабода мах 5,7 процент лохбаьб, 1200 эзар сом гаргга паччахьалкхен ахча кходаьд.

Семилетка ханал хьалха кхоачашъе ерригсоюзни социалистически яхье а баьнна Грозненски машинаькъахоша дIабахача итт бетта планал совгIа 3 млн. тонн гаргга мухь дIа-юха бихьаб, 3 млн. сом гаргга паччахьалкхен ахча кходаьд.

Толамца кхоачашъяьй план а социалистически декхараш а укх предприятей коллективаша. I-еи II-еи нефтепромыслаш, локомотивнии вагоннии депош, электромеханически завод станци, Грозный, транспортни контора иштта кхыяраш.

— Цхьабакъда, — йоах дIахо докладчика, — района парторганизаце балха юкъе дукха кхоачамбоацараш да. Партийни организацешеи боахама кулгалхошеи йоаггIача тайпара хьалхле лелаяц предприятей балха; предприяте цех, участок, бригадаш тIехьаюсаш хилара бахьанаш гуча а доахаш царна духьал къовсам лоаттабац, йолаш йолча торонех бизза пайда эцац. Из бахьан долаш цхьайолча предприятеша шоай производственни план кхоачашъяьяц.

Къаьстта ледара лел балхаш «Октябрьнефть» НПУ бурув тохача цехе. Цига 65,6 процент мара кхоачашъяьяц итт бетта йола план. Бурув тоха цех тIехьаюсаш хилара керттера бахьан да, болхлой къахьегама дисциплина во хилар. Цу цехо иштта мела болх бар бахьан долаш Гойт-Корта яхача кердача мехкдаьтта районе тохкамаш дара а Октябрьски районе мехкдаьтта доалла керда моттигаш хьаеллара а балхаш тIехьатет.

ЧIоагIа ледара лел районерча предприятешка процессашта механизации автоматизации яра, рационализаторийи изобретателийи предложенеш балха юкъе кхахьара гIулакх, Гаганова Валентина дIадоладаь сий дола гIулакх дIадоаржаделга.

Районе гIишлош хьалъяра балхацара дуккха кхоачамбоацараш гучадаьхар, тIахьожам мела лелабарах парте райкома критика а йир делегаташа — № 131 йолча строительно-монтажни поезда парторганизаце секретаря нов. Попковеи, № 3 йолча строительни управлене партикома секретара нов. Костюкеи.

Районе школаш хьалъяра балха, медицински балха хетадаьдар конференце делегаташа, райсовета исполкома председатела нов. Асхабалиевеи «Октябрьнефть» НПУ транспортни контора слесара нов. Равчевеи, парте райкома секретара нов. Серебряковеи даь къамаьлаш. Нов. Равчева иштта белгалдир шоай предприяте механизации автоматизации яра, запчастащца а машиний чархашта эшача резинаца а транспортни контора Iалашъяра гIулакх во вIашагIделла хиларах.

«Октябрьнефть» НПУ 1-ча промысла коллективо дикача толамащца кхоачашдаьд Октябра 42 шу дизара сийна тIаийца декхараш. Планал совгIа 4 эзар тонн мехкдаьтта деннад, цхьа миллион сом совгIа паччахьалкхен рузкъа кходаьд.

— Иштта дика толамаш даьха дале а, — йоах цу промысла оператора, делегата нов. Куприянова, — дуккха кхоачамбоацараш а да тха коллектива балхаца. Глубиннии электрически насосаш яц кхоачамболлаш, цар запчасташ яц. Из бахьан долаш мехкдаьтта даккхарга дIабода мах лакхлу.

Дукххача шерашка къа а хьийга хьалъяь насосни цхьайола оборудованеш цахилар бахьан долаш болх ца беш латт.

Бахача наьха хьашташ Iалащдара, къаьстта наькъаш дахкара гIулакх мела леладарах НПУ начальника нов. Жалобовна чIоагIа критика а йир нов. Куприянова.

Делегата электромеханически завода парторганизаце секретара нов. Нару дийцар районе дикагIабарий опыт дIайоаржаяра гIулакх во вIашагIделла хилар, коммунистически къахьегама цIи яккхара тIехьа къовсам лоаттабеча бригадай кIезига йоакхо еш хилар.

ЧIоагIа терко тIаяхийта ладийгIар конференце делегаташа нефтепромыслови управлене ССКП ЦК июньски Пленум хинначул тIехьагIа вIашагIъеллача автоматика цеха начальника нов. Михоникеи, Грозненски локомотивни депо парторганизаце секретара нов. Василенкои предприятешка производственни процессашта механизации автоматизации яра опытах лаьца а цу даькъе долаш дола кхоачамбоацараш гучадоахаш а даьча къамаьлашка.

Конференце хиннача ССКП Нохч-ГIалгIай обкома секретара нов. Чахкиева ший къамаьл хетадир шедакъа а лоацаш дукха ха йоаццаш чакхъяьннача СССР Лакхехьарча Совета кхоалагIча сессе балха итогашта, тIаккха района къахьегамхошта хьалхашка латта декхараш а белгалдир.

Отчетни докладах а пренеех даьча къамаьлех а шерра решени тIаийцар конференце, хIаьта керда райкоми, ревизионни комиссии, областнойи городскойи партконференцешка бахийта делегаташи хержар.

* * *

Конференци йистеяьлча парте кердача райкома хьалхарча пленумо, секретаралла хержар нн. **А. А. Вагабови, С. И. Серебрякови, М. А. Кузнецови.**

С. КОТИЕВ.

СОВЕТСКИ АРТИЛЛЕРИ

1942-ча шера 9-ча ноябре Iуйрийна лоа дилла сталинградски аренаш сийрда яьхар кхувсача йоккхийча топийи минометийи оалаша. Цу ханналца хазанза бола цIера оала тIахийцар советски артиллере гитлеровски бIу лаьттача моттигашка, цар оборона йоха а йир, хIаьта Сталинграда юххе хинна немецко-фашистски йоккхагIа йолча группировкана танковии стрелковии соединенеша го бари из йохаяь дIаяккхареи гIулакх толамца чакх а даькхар.

Сийлахь-боккхача Даьхен тIем тIа артиллереи тIема низаш тIема кердача техникаца Iалащдара артиллерийски промышленностои даь сийлен гIулакхий лоархIам а баь 1944-ча шера 21-ча октябре арадаьккхача Указах СССР Лакхехьарча Совета Президиумо артиллере Ди дездела оттадаьд.

Берригача Сийлахь-боккхача Даьхен тIем тIа хувцамаш даьча Сталинградски тIем тIа майра лета артиллеристаш дагабоагIаргболаш артиллере Ди дезде лаьрхIад 19-ча ноябре — Къулба-Малхбузени Донскойи фронташа Сталинграда юххе наступлени яьча дийнахьа.

ГIЕТТАЧА ХАЛКЪА АРТИЛЛЕРИ

Красногвардейски отрядий цхьацца йолча йоккхийча топашкареи батареяшкареи, цул совгIа революцегахьа яьннача къаьнача паччахьа эскара артиллерийски подразделенешкареи хьайолалуш я советски артиллери.

Керда Iаьдал даккхара лоаттабеча къовсаме эшаш дола герз пролетарага хилара йоакхо йора коммунистически парте Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци кийчъечеи из чакхйоаккхачеи хана а.

«Московски восстане урокаш» яхача балха тIа 1905-ча шера хиннача революце опыт ювцаш, «Наьха гурматашцеи тепчашцеи баррикадаш лорае артиллерена духьала воалилга Iовдала гIулакх хургдар» яхаш Владимир Ильич Ленина енна указани тIаийцар большевикаша.

Революце тIема низий артиллерийски подразделенеш эгтара хьалха вIашагIйоккха йолаеннай корниловски мятеж хиннача деношка — 1917-ча шера август бетта, революци лораяра гIовтта, аьнна Коммунистически парте Петроградера пролетариат тIахьийхача хана. Цу хана геттара чIоагIа дакъа лаьцар Путиловски завода болхлоша. Царех вIашагIъехкар корниловски эскара духьал яьнна ЦIеча Гварде отрядаш. Цу отрядашка артиллери а яр. Духхьала кхаь дийнахьа, бусси дийнахьеи къа а хьегаш 100 йоккха топ кийчйир болхлоша ЦIеча Гварде отрядашта яла лаьрхIа.

ВIашагIйохкаш яр артиллерийски отрядаш кхыча заводашка а. Иштта, вооруженни восстанена Центральни Комитето кулгалдеча хана из чухинна Смольни 1917-ча шера 24 октябре лораеш хинна батарея вIашагIъеллаяр Металлически завода болхлоша. Из восстани хиннача деношка артиллере чIоагIа гIо дир Зимний двореци кхьйола Петроградера контрреволюце чIоагIа моттигаши йохаеш хиннача революционни болхлошта, матросашта, салташта.

ДЕГIААХАРЕИ КОТАЛОНАШ ЯХАРЕИ НИКЪ

Регулярни Советски Арми вIашагIъеллача хана денз Коммунистически партеи Советски правительстваи де дийзача лоархIам болча гIулакхех цаI дар артиллерийски доакъош вIашагIдохкилгеи царна кхоачам белгеи.

Къаьнача паччахьа арме дукхагIа йола йоккхий топаш 1918-гIа шу доалалуча хана немцаша дIаяьха хилар, хIаьта белогвардейцийи интервентийи эскараша дIалаьцача моттигашка йиса а йисар. Бувзама кхоачами йоккха топ нийса тохара эшаш йола прибораши йоацаш яр. Бокъонца йохаяьча промышленноста низ дIаккхачацар эскара эша герз да-

Уж селла чIоагIа халонаш йолла ше а партеи правительствоси толамца чакхдаьккхар артиллери вIашагIйоллилга. ТIем тIа йохаяьи дукха лелаярах тишъеннеи йола йоккхий топаш юха тоаяра меттел, цIена яраш хьаяра де цезар а дир.

Къонача Советски Армени цун артиллеренеи эшар шоай халкъаца бувзам лелабеши военни гIулакх цика ховши йола керда командирий кадраш. ХьалхагIа Петроградеи Москвеи, тIаккха Киеве, Саратове, Харькове, вIашагIъехкар салтехи матросехи болча къонача командираша артиллерийски гIулакх Iомадеш хинна курсаши школаши.

Граждански тIом лаьттача шерашка курсашеи военни школашеи кийчвир болхлоехи ахархоехи вола 4000 говза артиллерийски командир. Уж бар революце гIулакха боарам боацаш мутIахьа бола нах. Царех хилар артиллере командни кадрай тIум, хIаьта советски эскараша белогвардейцаши интервенташи бохабара доккха дакъа а лаьцар.

Граждански тIем тIа советски артиллере толамаш даьхар массаза а цун терко еш хинна коммунистически парти бахьан долаш. Коммунистически парте сийлахь-вокхача баьчча, Советски паччахьалкхе вIашагIъеллача В. И. Ленина ше Оборона Совета Председатель волча хана указанеш телар артиллерийски вооружени арахецилга вIашагIдоллара, терко йора революце гIулакха мутIахьа йолча кадраща артиллерийски доакъош Iалащдара.

Артиллерийски техникаца арми Iалашъяра чIоагIа терко йора Владимир Ильича. Ховш да, большевика-изобретатела А. М. Игнатьева яь хинна аэропланашта топаш еттаргйолаш прибор сихагIа хьалъяь а яьнна зенитни артиллере юкъе яхьара цо ше чIоаггIа йоакхо еш хиннилга. В. И. Ленин чIоагIа хьожар прибор яь яккхарга, хIаьта 1920-ча шера июнь бетта А. М. Горькеца цхьана Керттерча артиллерийски управлене а венавар опытни образецага хьажа. 30-ча шерашка кхаччалца, керда зенитни прибораш араяланза арме лелаеш яр А. М. Игнатьева прибор.

ТIЕМА ХЬАЛХАРА ПЯТИЛЕТКАШ ЙОЛЧА ШЕРАШКА

Граждански тIом йистебаьнначул тIехьагIа, социализм хьалъе нах оарцагIа боахача хана Коммунистически партеи Советски правительствоси цхьан минута дицдалийтацар вайна гонахьа капиталисташ хилар а вай мехкаца цар тIом хьоабара кхерам хилар а. Де мел доагIар дора духьал отта низ хургболаш вай мохк чIоагIбара моллагIча агрессора таIазар де могаргдолаш низ бола ЦIе Эскари Флоти вIашагIдоллара.

ТIом хилалехьа хинна пятилеткаш ярах эскар мел эшача тайпара цу ханарча герзаца Iалашъе торо йола йоккха тIема-производственни база вIашагIъеллар.

Хьалха латтача советски Iилма ларда тIа дегIаденад Советски Эскар. Капиталистически паччахьалкхенашка цу ханарча тIем тIа артиллере лоархIам лохбара теори хьалха тетташ, керттера теркам эскара керда тайпаш — авиации танкаши дегIайоалаяра тIабахийтача хана, вай мехка беррига тIема низа йоаггIаш йола терко йора. Авиации танкови эскари санна дегIаера артиллери а. Советски тIема Iилмо артиллерех лерхIар, моастагIчун фортификационни чIоагIалонаш йохаяьи цун эскар хIалакдаьи ца Iеш, танкашцеи авиацеи чIоагIа тIом бе могаш бола низ. Цудухьа цо хоадам боллаш йохайир цу ханарча тIем тIа мичча бесса а артиллере лоархIам кIезигбеш йола теори. Советски эскара уставаш тIеи наставленеш тIеи къаьгга белгалбаьбар тIалатами оборонеи йолча хана еттача йоккхийча топий лоархIам а моллагIча тайпара тIом беча хана хьалхашка латта декхараш а. Уж устава положенеш нийса хилар бокъонца бакъдир Сийлахь-боккха Даьхен тIом болча хана.

ТIом хилалехьа хинна пятилеткаш йолча шерашка лакхъелар советски артиллере дикал а дукхал а. Бокъонца бола цу ханара материальни кхоачам а, дика Iомаяь, шоай дола герз доаггIача тайпара тIем тIа леладе ховш дола эскар а дар цун.

КЪОНАХЧАЛИ ТIЕМА ГОВЗАЛИ

Сийлахь-боккха Даьхен тIом хиннача шерашка моастагI эшаве котало йоаккхаш сийлен дакъа лаьцар советски артиллеристаша. 1944 шера 19 ноябре деннача Лакхехьарча Главнокомандующе приказа тIа, мехко хьалххара артиллере Ди дездеча хана, «ЦIеча Эскара керттера ударни низ хиларца» белгалбора артиллере лоархIам.

Сийлахь-боккха Даьхен тIом болча хана артиллере керттера дарех декхар дар моастагIчун танкашта духьал тIом бар. Ховш да, танкашта духьал вIаший гаргга тIом беш артиллеристаш денал долаш, боха ца бохаш, майра, нийса тоха ховш, кулг ца агаш хила безилга. Цу тайпара гIулакхаш дизза доахкаш бар советски тIемахой. Боарам боацаш чIоагIа шоай социалистически Даьймохк безаш Коммунистически парте кхетабаь салтийи командираши цхьаккха хIамах ца кхераш духьал латтар моастагIчунна, хIаьта цкъаза халача, низаш цхьатарра доацача тIем тIа а котбувлар. Советски артиллеристий турпала гIулакхех хьадовзийт, тIом болабеннача хана Владимир-Волынскеи Луцкеи моастагIчун танкови дивизешта никъ дIакъайла хиннача танкашта духьал тIом беча 1-гIча артиллерийски бригадо баьча тIема эпизодо.

Капитан Фиактистов командир хинна дивизион тIом беш лаьттача метте гучаяьлар моастагIчун 14-ча бронетанкови дивизе доакъой колонна. Танкаш 300—400 метр гаргга гIертача хана царна духьал тIом болабир хьалхашка яьха лаьттача сержантий Москвинеи Тученеи йоккхийча топаша. Эггара хьалха тоххаше а хьалха йоагIача танка башня дIаяхийтар, йоккха ши танк а лотайир цар.

ТIом тIа-тIа а чIоагIлора. Кхерамах юха баргбоацаш болча артиллеристаша стрелкови подразделеней тIемахощца къа ца хеташ хIалак бора моастагIий. Кастта йохаяь танкаш шовзткъанел тIех яьлар.

Иштта чIоагIа тIом бир бригада стрелкови кхыча доакъоша а. ЦIена Iовдаденна моастагIчун 14-ча бронетанкови дивизе доакъош шоай тIалатам соцабе безача кхьчар.

Iалаьмате лоархIам болаш гIулакх дир советски артиллере моастагIчун чIоагIаленаш йохаеш, хи тIа яь духьаленаш йохаеш, моастагIчун оборона доазув доаккхаш, цун резервай контрудараш юха тохаш, городаш йоахаш, немецко-фашистски эскарий йоккхийча группировкашта го беш а уж йохаеш а.

Цхьаккха а тIалатара операци чакхъялацар дуккхача артиллеристаша дакъа ца лоацаш. МоастагIчун оборона йохаеча эзараш йоккхий топаши минометаши тIаозар. Советски Командоване, Советски Союза чIоагIа дегIабена военно-экономически низ а дуккха артиллери а артиллерийски резерваша хилар бахьан долаш моастагIчунна духьал тIом беча, фронт чIоагIъеча, уж дIахьежае вIаштIехьадоалар.

Боккха Даьхен тIом хиннача шерашка ерригача Советски Арме санна советски артиллере коталонаш яьхар Коммунистически парте хьаькъалца доал дар бахьан долаш. Парте безамца дика кхе а еш, артиллерийски кадраш шоай болх бе дIаухийтар. Коммунистически парте дегаш ура а увттадеш нийсхо бахьан долаш тIем тIа лата дIаахийтача дуккхача артиллеристаша шоай турпалал хьахьекхар.

Цу тIемахой артиллерийски турпалало хьахьекхар уж боарам боацаш Даьхе езаш а боккха политически кхетам болаш а хилар. Советски тIемахой морально-тIема оамалаш тоаеш а лакхъеш а доккха балхаш дир тIема хана политорганаша, партийнии комсомольскии организацеша. Коммунисташеи комсомольцашеи тIемашка тIемахой декхар дизза кхоачаш а дора, лакхера советски патриотизм хьа а гойтар.

Дерригача, мел эшача хIамашца фронт Iалашъяьча социалистически промышленносто даьхача толамехи вай мехка чIоагIача тылахи пайда а эцаш, дегIаера советски артиллери тIом хиннача шерашка. Советски конструкторий говзача коллектива дика къахьегарца цхьайола топаш тоа а йир, керда яраш хьа а йир. ТIема тIеххьарча кхаь шера вай артиллерийски промышленносто юкъерча боарамах лаьрхIача хIара шера 220 эзарнега кхаччалца топаши минометаши арахецар. Советски Арми масса хана кхоачамболлаш тIема гIирсаца а герзаца а Iалашъяь яр. Духхьал цхьан 1944 шера промышленносто армена елар 240 миллион снаряди, бомбеи, мини.

Еррига а боккха Даьхен тIом лаьттача шерашка советски артиллере промышленностагара ийцар 775,6 миллион снаряди мини.

КОММУНИЗМ ХЬАЛЪЕРИЙ МАШАРЕРА КЪАХЬЕГАМ ЛОРАБУ

Коммунистически общество хьалъеш беча новкъа ворхI миль хиллал бола боккха гIа а боаккхаш бола вай мохк. Семилетка хьалхарча шера нийс беттара план тIехкхоачашъяьй. Керда толамаш даьхад юрта боахама къахьегамхоша. ВIалла а ца хинна Iилман говзалаш ара а яьха вай мехка сий даьккхад Iилмахоша, инженераша, болхлоша. Космически ракеташ беттага яхар, лаьтта тIара ца гуча бетта оагIон фотоснимкаш яхар Советски Союза Iилмеи, чоалхане прибораш хьаяри, еррига промышленности Iалаьмате чIоагIа дегIаяр да, хIаьта цо къаьгга тешал ду коммунизма материально-технически база хьаярах ССКП XXI съездо тIаийца исторически соцамаш толамашца кхоачашдеш хилар.

ТIом дIабаьнначул тIехьагIа советски артиллеристаша вай сийлахьча тIема низий кхыча доакъошца цхьана Советски паччахьалкхе лораяра тIема кийчо чIоагI а ю, коммунизм хьалъерий машарера къахьегам фийла лора а бу.

Дукха хIама ца эшаш тIем тIара хьал долча аренашка тактически занятеш еча артиллеристаша хьахьокх шоай тIема говзал лакха хилари моллагIча а эгтара халача хьалашка шоашта хьалхашка оттадаь тIема декхар кхоачашдергхилари.

Шоай тIема говзал лакх а еш дика Iомалуш ба офицера В. И. Рышкова доал деш долча эскара тIемахой-артиллеристаш. Артиллеристаша тIема говзал лакхъелга дика вIаштIехьадаккхарца, эскара доакъошта юкъера бувзам лерттIа вIаштIехьбаккхарца рационализаторски болх шербарца дикка толамаш даьхад йоккхий топаш еттара говзал лакхъеш. Топаш еттарах дола моллагIа а декхар лоаццача хана кхоачашду артиллеристаша.

Йоккхий топаш нийсса еттара кийчо е а говзалца из тIом дIабахьа а шоаш ховш хилар хьахьекхар подполковникаша: И. С. Сенина, И. В. Попова, А. К. Васильева, майораша: П. И. Сердюк, Ю. И. Карпов, иштта дуккхача кхыча эпсараша. Цар доал деш дола эскара доакъош аренашка беча тIема говзал йоккха йолаш а политически маршеви подготовка йолаш а, хIаьта етта лаьрхIача нийсса топаш а етташ а да.

Сихха дегIадоагIача Iилмои техникои тIема гIулакх, эскара тайпаш къаьстта артиллере гIулакхаш тоаду. Физико-математически Iилмаш, хими, ракетни техника, радиоэлектроника, Iилмаи техникаи кхьдола доакъош тIеххьарча хана дегIадахкаро артиллере тIулакхаш тоа а ду, тайп-тайпара лоархIамера моттигаш йохаеш нийсса топаш етта торо а лу.

Артиллере эскара доакъошка шерра йоаржаяьй социалистически яхь. Разведчикаш, топаш еттараш, связисташ, кхьбола специалисташ шоай отделени, расчет, взвод, батарея дикагIа хилийтара духьа къовсам лоаттабеш ба. Командирашеи, политболхлошеи, партийнии комсомольскии организацешеи, тIемахой патриотически боламаш хьал а лувцаш, тIема говзали коммунистически кхетами лакхдергдолча новкъа дIахьежабу уж.

Вай мехкарча дерригача халкъа дукха деза Советски тIема низаш. Цу безамах доккхал деш болча советски артиллеристаша, кхыча берригача вай тIемахоша санна, беррига шоай низ а денал а ураоттадергда наьха тешам чIоагIбе а коммунизм хьалъерий машарера къахьегам лорабе а.

(№ 268 йолаш 14 ноябре арадаьннача «Красная звезда» яхача газета тIара).

ФУ Я КОММУНИЗМ?

КОММУНИЗМАХ ЙОЛА БЕСЕДА

Л. ЛЕОНТЬЕВ,
СССР-а Iилмай Академе член-корреспондент.

1

Советски халкъо коммунизм хьалъю. Каст-каста хетт: «мишта хургья коммунистически общество?».

Коммунисти коммунизми яха дешаш кагирхошта ше доашхаш, В. И. Ленина яьхад: «Коммунист латински дош да. Коммунизм юкъара яхилга да. Коммунистически общество — долла хIама: лаьтта, фабрикаш, юкъара къахьегам юкъа хилар да, — из да коммунизм яхилга». (Соч., т. 31, 271 оагI.).

Вай сийлахь-боккхача хьехархоша Маркса, Энгельса, Ленина социалистически революци яла лехьа коммунистически общества бокъонца дола сурт оттаделга тIаэцаш хиннадац. Марксизма-ленинизма теори дизза дола Iилма да. Вахара чухь долча бакъдарех лаьца ма йой Iилмо шии выводаш. Цудухьа цу хана капиталистически вахара чухь да а дацар, е хила йиш а яцар коммунистически общество бокъонца яьшха хьахьокха дизза дола сурт оттадергдола бакъдараш.

Цу ханара декхар латтар болхлой класси къахьегамхойи буржуазни доал тIера Iоккосса а халкъа Iаьдал даккха а лоаттабеча къовсама юкъе озарах. Цу хьалашка кхоачамболаш дар коммунистически строй капиталистически обществох доахка вIаши духьалара, нийсхо йоаца, общество телхаеш дола гIулакхаш цIендаь дIадоахаш йола строй йолга къаьгга кхетадеш хилар а.

Цхьабакъда, хIанз гIулакх кхыча тайпара да. Социалистически общество хьалъяь а даьнна, коммунизм шерра хьалъе доладеннад советски халкъ. МоллагIа бале а, хьалбеш бола гIирс, керда хIама хьадар да. Иштта керда гIулакх да коммунизм хьалъяр а. Вай вахара чухь вайна бIарга а гуш дегIайоагIа коммунизм.

* * *

Коммунизма цхьадола хIамаш, гIулакхаш, оагIонаш хIанзехьа а долаш да, хIара денна дегIа а доагIаш, чIоагI а луш. ДIахо йодача хана кхы а чехкагIа дегIадоагIаргда уж, вахара моттигаш тIа-тIа дукхагIа чу а лувцаш.

Цу тайпара, хIанз коммунистически общества сурт тIехь-тIехьа къаьггагIа долаш хьалхашка отт вайна. Марксистско-ленински теори дIахо творчески дегIадоаладаьча ССКП XXI-ча съезда соцамашка цIаккха ца хиннача бесса дика гу коммунизмага бода никъ.

Коммунизм эттача общество Iалаьмате чехка дегIайоагIаргья. Массехк итташ шераш даьлча хургйола коммунистически общество йоккха башхало йолаш хургья массехк бIаь шу даьлча хургйолчул. Къаьнарча Грецеи Римеи вахар гаьнна хьалха хинна исторе гIулакхаш хиларах тарра вай Iомадеш санна, пхи бIаь е эзар шу даьлча наха Iомаергья хIанз вай даха ха.

Наха дувцача тайпара аьлча, 500 шу даьлча хургдар фуд дикагIа оалалургда 50 шу даьлча хургдолчул. Цхьадола бакъдар а доал цох. Бакъдар аьлча, кастта хургдар довза дукхагIа хIамаш да нахага, гаьнна тIехьагIа хургдар довза эшарел. Кастта хургдар, адамий кхоанара ди, тахан вай бIаргашта гуш, вай заман сийлахь-доккхача гIулакхашка хьахулаш ма дий.

2

ХIана лерхI вай коммунизмах эггара дикагIа йола общественни строй? ЛерхI цо вайна Iалама низаш карадерзаде бух боаццаш йоккхий торонаш хулийтандаь.

Обществос Iалам карадерзадара боарам хIама хьаду низаш дегIадахкарца бует. Адамий общества хIама хьадеча низаша дегIадоагIаш Iалаьмате боккха никъ баьб, первобытни наьха хиннача кечала кхерангареи гIажагареи денз хIанзарча йоккхийча фабрикашка, заводашка, авиацега, радиога кхаччалца никъ баьб цар.

Адамий дерригача исторе чухь цхьа общественни строй шоллагIчо хувц, шийла хьалхарчул дукхагIа Iаламан низаш цо карадоаладарца. Масала, шийла хьалхагIа хиннача помещикий, феодалий строян хила дага а ца хинна торонаш гучаяьхар цу хьакъехьа капитализмо. Цхьабакъда, капитализм йолча хана Iалама саго деш дола доал цхьа доазув оттадаь да. Из доазув увттаду цхьацца болча наьха доалахьа производства средстваш хиларо. Фабрикаш, заводаш капиталисташта доалахь йолча хана цар хьа мел деш дар—пайда баккхар духьа ду. Наха эшарий хьакъехьа а йоацаш, наьха хьакъ даара наькъаца капиталисташа пайда боахаш дегIайоагIа цу хана производство.

Капитализм йолча хана хIама хьаду низаш дегIадахкара новкъа йоккхий духьаленаш нийслуш хилар ший закон долаш хIама да. Иштта из хилара тешал деш да капитализм йолча хана хадданза хулаш дола ер тайпа хIамаш: бе болх ца хилар, миллионаш болча къахьегамхошта бахара эшараш ца тоъар, экономически кризисаш, продукци йохка рынкаш къувсаш капиталистически паччахьалкхенаша хьеду тIемаш.

Социалистически революце капиталистически строй дIаяьккхар, цхьацца болча наьха доалахьа хинна производства средстваш шоай общественни доалахьа ерзайир, саго саг воацавелга дIададьккхар. Цудухьа я социализм коммунистически общества хьалхара е лохехьара фаза.

Социализм эттача хана производства лерхIар капиталисташта пайда боаккхилга а доацаш, ерригача общества хьашташ кхоачашделга да. Цудухьа социализмо хьайийлар шийла хьалха хиннача цхьаккха общественни строян ца хинна хIама хьаду низаш дегIадахкара эша шерра торонаш. Из бакъхилара тешал ду дукххача хана боахама хьакъехьа тIехьадиса хилар лоаццача хана дIа а доаккхаш промышленность, юрта боахам, Iилма, техника, культура дегIайоалаеш Iалаьмате боккха гIа баьккхача вай мехка опыто. Цунна тешал ду социализма кхыча дерригача мехкий опыто а.

Коммунизма лакхехьара фаза эттача хана, адамий обществос кхы а чехкагIа Iалам карадерзадергда, шортта хургйолаш еррига а продукташ Iалашъергья, сага вахача мел эша хIамаш бизза кхоачамболаш хулийтаргья.

ХIана лерхI вай коммунизмах эггара дукхагIа нийсхо луш йола строй? Общественни нийсхо ца хилара дерригa а бахьанаш саго сага эксплуатаци еш хиларах доахк. Адамий обществос Iалам дукхагIа кара мел дерзаду общество дегIа а йоагIа, йIаьхегIа а хул: наха тIа-тIа а дукхагIа вахара эша рузкъаш хьаду, сага вахар тоадалара мел эшар ду цар. Цхьабакъда, саго сага эксплуатаци еш йола строй йолча хана общественни рузкъа деб дуккха нах къийбарца, вахара эша хIамаш доацаш хиларца.

Капитализм йолча хана кхыметтел эггара дIаьхегIа долча капиталистически мехкашка а болхлой бах бе болх боацаш бисара кхерам тIалатташ, кIезига, миска алапи доагIаш, хIаьта ахархой — боахамах бохар кхераш. Боахама тIехьадисача мехкашка миллионаш бола нах моцали йоккха къели тIаэтта хул, дIаьхийча мехкашка дохка моттиг а йоацаш, складаш йийзза товараш латташехь а. Ма чIоагIа дукха бала, гIайгIа, Iазап тIаоттаду наха цу тайпарча ла йиш йоацача харцоно!

Саго сага эксплуатаци елга дIа а даьккха, социальни харцон овлаш тийдад социализмо.

Коммунистически общества лохехьара фаза я социализм. Производства средствашта деча доала хьакъехьа общества берригача членашта цхьатарра нийсхо оттаю цо. Из бахьан долаш адамий исторе чухь эггара хьалха хьахиннад хIама хьаду низаш дегIадахкари, общества рузкъа дебари, общества дерригача членашта пайдане дола вахар. Советски Союзеи дерригача кхыча социалистически мехкийи опыто хьахьокх производство дегIаярца социалистически общества чухь бахача наьха вахара-хьал лакхлуш а тоалуш а хилар. Цу тайпара, социализмо наха иразе долаш баха эша тешшамера чIоагIа лард йолл.

Социалистически строй йолча хана общества къахьега могаш мел волча члено болх а бу ше баьча балха дикалгеи дукхалгеи хьежжа обществотара доагIар а эц. Цхьабакъда, беррига нах цхьатарра бац. ЦаI низ болашагIа, хIаьта вож низ боацашагIа ва. ЦаI саг йоалаяь ва, хIаьта вож саг йоалаянза ва. Цхьанне бераш дукха да, вокхан бераш кIезига да. Цудухьа «хьийгача къига хьежжа, цунах доагIар лу» яхача социализма принципа а коммунизмо лургьяр санна йизза нийсхо хилийтац наха. Наха йола йизза нийсхо хургья коммунизма лаккхехьара фаза эттача, «хIара саго шийна дулур де, хIаранена мел эшар ле» яха бокъо эттача. Из ба коммунизма сийрда никъ.

Эггара дикагIа а эггара нийсхо йолашагIа а йола общественни строй коммунизм — цун лохехьара фаза социализм дегIаярца хьахулаш я. Социализма йолчул дикагIа йола дукха башхалонаш я коммунизма.

Iалам Iалаьмате чIоагIа карадерзадаь, цунна доал деш йола обществo хургья коммунизм. Исторе чухь цIаккха ца хиннача тайпара дола доккхий хIама хьаду низаш хургда коммунистически общества. Шоаш мадарра дувцалургдац хIанз уж хIама хьаду низаш. Цхьабакъда, хIанзехье а гуш да саго Iалам шерра карадерзадеш дола керттера наькъаш. Иштта ала йиш хулийт хIанзехьа а Iилмои техникои даьхача толамаша. Цу хьакъехьа керте латт вай сийлахь-йоккха Даьхе. Цхьаннахьа ца даьхача тайпара социалистически обществе Iилма доккхий толамаш даьха хилар, цабоалаш бакъду кхыметтел коммунизма эггара боккхагIа болча моастагIаша а. Советски искусственни Лаьттан спутникаши космически ракеташи урагIъяхийтаро дерригача дуненна дIахьекхар советски Iилмаи техникаи йола Iалаьмате йоккхий торонаш.

Адамий общества Iалам карадерзадара бокъонаш шерлургья дIаяхача хана йовзаш ца хинна энерге керда торонаш гучаяхарца. Цу хьакъехьа Iалаьмате йоккхий торонаш лу атомни энерги боахама гIулакхага дIаяхийтаро. Маьршача гIулакхашка атомни энерги дIаяхийтара хьакъехьа хьалхарча моттиге латт Советски Союз. ДIахо а гучайоах термоядерни энергех пайда эцара кхы а йоккхагIа йола торонаш. Долла хIама хIалакду водородни бомба хьаеча мара кхыча гIулакхашка хIанзалца дIаяхийтаяц из энерги саго. Цхьабакъда, шеко яц из энерги адамашта болча пайлана дIайохийташ йола ха йоагIаргхиларах. Iалаьмате дарегIа йола, бакъда массарел тIех низ бола энерги духъювла цIаккха лакъаргбоаца хьаст караберзабергба адамий обществос тIаккха.

Энерги яккха доазув доаццаш йоккхий торонаш лаха лерхIаш управляеми термоядерни реакцеш караерзае аьнна советски Iилмахошта хьалхашка декхар оттадаьд ССКП XXI-ча съезда соцамаш тIа. Из декхар кхоачашдуларгдола ха къоастае хала да хIанз. Цхьабакъда, гайнаганза из кхоачашдуларгхиларах шеко яц. Адамашта фаьлгашца а дувца ца хеза гIулакхаш кхоачашдергда тIаккха наха: цхьаккха хIама тIа ца доала даьсса ухка лаьтташ зиза теха бешамаш а хинна дIаоттаргда, дерригача лаьттан а океаний а тIехе хувцаргья, дунен тIара климат дикагIа оттаеш тоаергья, кхы дуккха а дараш дергда.

Производства энергетически лард хувцаенна Iергьяц тIаккха, халкъа боахама дерригача доакъошка наха беча производственни балха тIехь овлан тIара хувцамаш хургда. Автоматика дегIаярои цо гучайоахача торонашеи йиш хулийт дегIаенача коммунистически общества чухь къахьегам мишта хургба бIаргабайта.

Эггара хьалха производства комплексни механизации автоматизации йолаш, техника прогресс, чакхъяьлча, кулгаца деча дерригача халача балхех мукъаваргва саг. ХIанзехьа а СССР промышленностеи юртбоахамеи деш дола производственни балхаш тIа-тIа а дукхагIа машинашца ду, дуккхача даькъе автоматически машинашца а деш. Саго кулгаца хала болх бергбоацаши наха хьега къа иттазза а бIазза а овсарах хургдолаши ха йоагIаргхиларах шеко яц.

Даьсса хабар а доацаш из бакъхургхилара тешал ду хIанз наха карагIдаьннараша. Автоматика юкъейоалаяьча дуккхача моттигашка цу сахьата пхезза—иттазза лакхлу къахьегама овсарле. Иштта моттигаш цхьаццеи производства цхьайолча участкашкеи мара хIанз еца а, тIехь-тIайоагIача хана производства дерригача балхашта автоматизаци ергья.

Производстваи автоматикаи энергетически база, дукхагIа хинна ца Iеш, дикала а дегIаярга хьежжа чехкеи дукхеи арахецаргья продукци. «ХIаране моггачох къахьега а деза, хьийгача къига хьежжа цунах доагIар дIадала а деза», яхача социалистически принципагара «хIара-

Совнархоза предприятей балха юкъе керда техника йоалаярах

Керда техника, производственни процессай автоматизации механизации балха юкъе яхихьай ССКП ЦК июньски Пленума решенеш кхоачашъеш Нохч-ГIалгIай совнархоза предприятеша.

Уж гIулакхаш балха юкъе дахьара дикка толамаш даьхад мехкдаьтта доаккхача промышленносте. Скважинашта автоматизации механизации елга, тIоанашта искусственни воздействи елга хийи, фои, гази царна юкъе а ухийташ, иштта кхыдола гIулакхаш шоай балха юкъе кхихьад мехкдаьтта доаккхача промышленноста болхлоша.

Бурув деттача болхлоша шоай балха юкъе спуско-подъемни операцешта механизаци яра йола приспособленей комплекс йихьай, цул совгIа бурув дийттад массаза леладечарел зIамагIа долча остаща.

Духхьала тIоанашта юкъе хийи, фои, гази ахийтар бахьан долаш уж шера ийс бетта ерригача мехкдаьтта доаккхачеи газовии промышленносте гIолла планал бIаьш эзараш тонн дукхагIа мехкдаьтта даьккхад.

«Старогрознефть» НПУ кхаь скважине оттаьйй ГрозНИИ яхача института арахийца песчани фильтраш. Уж оттаяро торо хилийтар мехкдаьтта доаккхилга дикка лакхде. Иштта, № 19—58 йолча скважине песчани фильтр оттаяр бахьан долаш дийнахьи бусси доаккхаш дола мехкдаьтта тIаккхийттад 0,8 тоннага кхаччалца.

«Старогрознефть» НПУ духхьала шин нефтепромысле телеуправлени яр бахьан долаш торо хиннай 800 эзар сом кходе, хIаьта къахьегама овсарле 4—5 процент лакх а еннай.

Мехкдаьтта промышленносте чIоагIа эшаш я пневматически электрически механизмаш, цар торо хулийт льтта кIалхарча оборудованена ремонт еча ханеи скважинашта бурув тохача ханеи еш йола спуско-подъемни операцеш сихъе.

Укх шера дIабахача ийс бетта «Октябрьнефть», «Старогрознефть», «Малгобекнефть», «Грознефть» управленешка скважинашта льтта кIалха ремонт еш йолча спуско-подъемни операцеша беча балха эшаш дола АПР-2 яха компрессорни турбай 9 электрически дIоагIеи КТП-550 яха 14 пневматически дIоагIеи балха юкъе дихьад. Мехкдаьтта даккхара йола керда технологи балха юкъе йоалаяра дукха а балхаш даьд Грознерча Iилма-тохкама мехкдаьтта института коллективо.

«Красный молот» яхача заводе хьалъяьй льттан тIоанаш эттIадара эшаш йола сахьата 100 тонн гIум тоссаш йола ши агрегат.

КхоалагIча квартале кийчъяьй ЦР-20 яха шиъ автоцистерна. ГIум кетаечеи насоснии агрегаташта эшаш дола хий дIаккхахьа лаьрхIа я уж.

Кердача автоцистернаша торо хулийт ЦР-4 яхача цистернайла дукха а дукхагIа пайда бала, льтта тIоанаш хица дохадеча хана.

Цхьабакъда, даьхача толамел совгIа дукха да совнархоза мехкдаьтта доаккхачеи къоастадечеи предприятей балха юкъе технологи яхьара кхоачамбоацараш а.

Кхоачашъяьяц Грозненски нефтеперерабатывающи заводера керда установка хьалъяь яккхара план.

Хьу тедачеи цунах оатхалаш хьалъечеи промышленноста предприятеша кхоачашъяц хьу кийчъяра план. Механизированни хьисапе хьу кийчъяра план 48,4 процент мара яц.

Комплексни механизации автоматизации балха юкъе яхьара совнархоза предприятеша даьхача толамашка хьожаш кхаь бетта хиннача комиссе гучадаьккхар керда техника балха юкъе яхьара цу предприятеша доккхий толамаш доахилга, дIахо йодача хана а парте решенеш кхоачашъяра цар уж толамаш шердергдолга а.

Р. МАЛЬСАГОВА,
Совнархоза производственно-технически отдела инженер.

Эргаьккхача технико къахьегама овсарле лакхъю

«Малгобекнефть» НПУ Ленина орден лелаеш йолча цхьоалагIча промыслерча коллективо доккхий декхараш тIаийцар, ноябрь бетта шера йола план кхоачашъе а, хIаьта планал совгIа итташ эзараш тонн мехкдаьтта пачхахьалкхенна дала а. Шоаш тIаийца декхараш сийленца кхоачашду нефтяникаша.

Укх 10 бетта промысле балха юкъе йоалаяьй 173-нел дукхагIа геолого - технически мероприяти. Мехкдаьтта тIонашта хий ухийтилга юкъе шоллагIча методаца шерра дIадоладаьд промысле. Ер шу доладелча денз дийнахьи бусси тIоанашта юкъе хий ухийтилга 400—500 кубометр тIаккхийттад. Нагнетательни скважинех шиъ я хIанз болх беш, деннеи-бусси 5—6 тонн гаргта мехкдаьтта а луш.

Цу мероприятеша дукхагIа йолча скважинашка мехкдаьтта доаккхилга лакхдаьд. Шоашта мамогта къахьегама овсарле лакхъе а, хIаьта мехкдаьттах шийх дIабода мах лохбе а гIерташ, къахьегаш ба промыслера болхлой. Духхьала 10 бетта промысло кходаьд 2 миллиони 485 эзари сом гаргга ахча.

Льтта кIалха еча ремонта спуско-подъемни операцена лаьрхIа механизаци юкъе йоалаяьй промысле. ХIанзале насосно-компрессорни турбаш вIашагIйохкаш а вIашагIйоахаш а дола АПР-2 яха 3 дIоагIа леладу цига.

Цхьабакъда, мехкдаьтта доаккхачеи газовии промышленноста Управлене шоашта насосно-компрессорни штангаш вIашагIйоахаши вIашагIйохкаши дола дIоагIаш дахкийтарга хьежаш ба тха подъемникаш.

Промысле шерра социалистически яхь яьржай. Мехкдаьтта доаккхача хьалхара моттиг лелаю мастераш нн. Назадзеи Колесниковеи кулгалдеш йолча бригадаша.

Ер шу йистедалалехьа планал совгIа итташ эзараш тонн мехкдаьтта далара кхы а дикагIа болх бе лаьрхIа ба промыслера болхлой.

В. ФУНТИКОВ,
промысла керттера инженер.

21 -гIча ноябре хьаелл республикерча учителий съезд

Школа балхацара эргало

Грозперча № 7 йолча 11 шера iешача юкъерча школа коридора чу лакхача дегIара салтеи кхалсаги латт къамаьл деш. Коридора йIоахалла шинна а пенаца латтача доккхийча зизашта безаме бIарахьеж салте. Из ва ши шу хьалха школа йисте а яьккха Советски арме ваха Бибаев Александр. ХIанз отпускаx цIавеча ше хьалххеваьча школах а учителех а бIарг тоха венав из.

Дукха хувцамаш хиннад школе тIеххьарча шин шера. Цунна тешал ду Бибаева бIарг хьестача зизашта кIаллаттача йоккхийча тумбочкаша. Уж а пенех хьалтеха дуккха сурташ чудоахка хоза рамаш а дешархоша шоаш хьаяьй. Цхьабакъда, цар тIа сацац дешархой балхаш, уж-м цхьа масала мара дац.

Мастерскешка хиннавий хьо? — яхаш, хетт салтечунца къамьал деш латтача школа директора Лебедева Ольга Ильиничнас.

Школа укх шера 1 сентябрера денз кердача дешара планах болх беш я. ЧIоагIа теркам тIабахийтаб школа дирекцеи хьехархошеи дешархошта производство Iомаелга вIаштIехьадаккхара. Цу гIулакха дIададахача дешара шера столярнии, механическии, слесарнии, хIамаш тегеи мастерскеш ехкай укхаза.

Доккхача цIагIа хIамаш тега 6 машин латт. 5—10 классашкара йиIагаш хIамаш тега Iомалу укхаза.

Дешархошта из гIулакх дукха iезаденнилга хьахьоxх цар даьча барзкъашка хьежача. Укх шера цхьадола заказаш хьаийде а кхоачащде а йолаенна школа хIамаш тега мастерской. Иштта даь № 14 йолча детсада халаташи, фартукаши, кхыяраши. Нохч-ГIалгIай мехкараша дешача интернато 50 коч яьй. ЧIоагIа хоза яьй «10-ча «А» классерча дешархочун Тарасова Раяй болх». Аьнна яздаь къахатилг тIадоалла коч. Дукха я школе кхы а шоаех хIамаш тегара дика говзал йоаллаш хилар гучадаьккха йиIагаш. Мастерской кхы а 7 машин а оттаяь шеръергйолаш я. Машинаш школе хьакхаьчай.

Хоза кийчъяьй цIагIара гIулакхаш Iомадеш йола кабинет. Укхаза дешархошта газовой пешк а тайп-тайпара пхьегIаш а цIагIарча гIулакхашта эшаш мел йола хIамаш а я.

Завода цехах тара я школа коа къаьстта даьча кердача цIеношка яда слесарнии механически мастерскеш.

Дика балхаш карагIдувл слесарни мастерске дешархошта. Укх деношка плоскогубцы яха моарзагIаш даь а даьха шоашка денна заказ кхоачащдаь цар. Кхыйола оатхалаш а хьаю дешархоша.

— Дукха а ба классе бокъонца болх а безаш, кулгий дика говзал а йолаш бола дешархой — йоах столярни говзал Iомаеча нов. Пупкова, — Прохоров Витя, Ефремин Коля, иштта кхыбараш а.

Мастерске шоаш къаьстта болх беш воалл 4 дешархо. Уж ба 7-ча «В» классера Франкулов Геннадий, Нырков Юрий, Гусев Алексей, Малофеев Петр. Хьехархочун Беленкин Иван Петровича кулгалдеш кружок я из. ХIанз книжкашта шкаф еш ба уж. Арахьара цхьаккха оатхал хьатIа ца яхьаш укххаза, школе хьаю уж шкафаш. Кхыметтел эшаш йола чIовгаш, алтамаш слесарни мастерске хьаду. Школе кхы а я дешархоша хьаяь шкафаш, гIандаш, истолаш. Уж чIоагIа боккхий а бу шоаш хьаяьча хIамаех пайда боалаш хиларах къахьегам кхы а чIоагIа беза а лу.

Заводе балха вена къона болхло слесарга е токарга Iомаве дIалу. Цар шоай говзал, шоашта яла ховча тайпара дIалу цунна. Цхьабакъда, дешархошта балха говзал Iомаяра гIулакх ший башхало йолаш да. Укхаза слесарь хиларал совгIа педагогически образовани йолаш а хила веза хьехархо. Школе производственни говзал а педагогически образовани а йолаш дика хьехархой ба 5—7 классерча дешархошта цIагIара гIулакхаш Iомадеш йола Сирик Тамара Тимофеевна, слесарни гIулакх Iомадеш вола, педагогически институте заочно деша вагIа Корниенко Александр Иванович, иштта кхыбараш.

Цар 9-ча классага кхаччалца производство йовзийташ, къахьегам безаболийташ дегIабоалабу дешархой. 9-ча классе шоашта езаенна говзал а херже, из Iомае болалу уж. Цу тайпара хIанз «Красный молот» яхача заводе токарийи слесарий-сборщикийи говзал Iомаеш ба дешархой.

Доккха новкъостал даьд заводо школанна. Цехе къаьстта моттиг а, станокаш а, говза специалисташ а беннаб дешархошта. КIиранна цхьан дийнахьа болх бу цар заводе.

Дешархошта производство Iомае йолаяь дукха ха еце а хIанззе гуш да цу гIулакхо вай тIехье къахьегам дукха безаш промышленностьи юрта боахами довзаш хьалкхеергхилар.

А. БОКОВ.

Сий дола никъ

Из дар 1957 шера бIаьсти. Хьалха шоаш баьхача моттиге — Первомайске юха цIабаьхкар Сийлахьбоккхача Даьхен тIем тIа майра латаш дIаваьннача тIемахочун дезал. Первомайски РайОНО заведующе кабинета чу яьлар цу шера итт класс яьккха йола Базгиева Лайла.

Хьехархой курсаш яха безам бар са, — аьлар цо.

Шин бетта уж йисте а яьха 1-ча сентябре берашта хьеха йолаелар къона хьехархо — гIалгIай йоI.

Иштта болабелар Базгиева Лайлай вахара никъ. Хала дар хьалхарча iеношка хьехархой говзал йоацаш йолча Лайлайна бераш дешарах кхетаде а царна дика оамалаш Iомае а. Цу хана халонаш а халахетараш а дукха бIаргадайра 1-ча классерча берашта хьехаш хиннача Базгиевна. Бакъда, цахаддаш цунна новкъостал дора юкъерча школа хьехархой коллективо. Шоаш урокаш мишта тел хьажа кхувлар из говзача хьехархоша Е. А. Малининас, Д. Г. Ушаковас, школа директора А. И. Лопатинас. Царгара балха опыт хьа а эцаш шийна ца ховр говзача хьехархошка дIа а хоатташ хьехархой говзал Iомае яьлар Лайла. Дукха ха ялалехьа Нохч-ГIалгIай пачхахьалкхен хьехархой институте заочно деша а яхар из. Иштта хьакхашта яьлар Лайла ший балхаца.

Къахьегамхой депутатий Первомайски райсовета депутат а исполкома член а хержай Лайла. ХIанз чIоагIа говза лу цо урокаш. Цо хьехача классера бераш дисциплина дика йолаш да, хIаьта массаза цIена хул класс а.

Общественни болх а дика лелабу Базгиевас. Бахача наха лекцеш еш, хIаьта цунца тарду ший институтера дешар а. Халонех ца кхераш ший сийрда никъ дIахо бахьа лаьрхIад къоначa хьехархочо Базгиева Лайлас.

Е. ГОНЧАРОВА,
школа завуч.

Дешархой производственни бригада балхах

Вай республикерча дуккхача школаша санна производственни дешархой бригада вIашагIъеллар укх шера бIаьстан юххье Первомайски юкъерча школе а. Положене тIа долчча тайпара бригада верригa 44 член Ленина цIерахча колхоза членалла дIа а ийцар. ХIаьта колхоза правленес шийна декхар тIаийцар кердача производственни бригаданна 40—45 гектар хьажкIаш дIае льтта луургдолаш, бригада членаш чуIе моттиг ергйолаш, царна даа хIама хулийтаргдолаш. Дерригa кхашкара балхаш хьехархочо - биолога кулгал а деш шоаш чакхдаха дезаш бар дешархой. Уж балхаш арадаьннача хана бригаданна льтта даланзар, хIаьта 70 километр гаьна льтташ долча «Заря» яхача колхозера льтта даккха дезаш хилар дешархой производственни бригада. ХьажкIаш хьатIа а яьнна царна оасар деча хана мара вIаштIехьадаланзар балха арадовла. Цу хана а вIаштIехьадаханза дар дешархоша кхашка лерттIа болх бергбола гIулакхаш. ХIаьта а 40 гектара тIа дIадийначa ялаташта шозза оасар а дир, хьажкIаш чуэцача хана дикка новкъостал а дир дешархошта.

Дешархой производственни бригадаш вIашатIъехкача хьалхарча шера баьча балха опыто хьахьокх цу балхаца дуккха кхоачамбоацараш долга. Первомайски юкъерча школе «ДТ-54» яха трактор а, цунна тIехьатувса цхьайола юртбоахама машинаш а, «ГАЗ-51» яха автомашин а я. Цу техникаца вIаштIехьахургдар школанна гаьна доацца уллача льтта дешархой производственни бригадага лерттIа болх байта. Ленина цIерахча колхозе юрта юкъе сомий бешамаш я. Цига къахьега вIаштIехьадаргдар 8—9 классашкарча 10—15 саг чувоагIаш йолча бригада. Первомайски юрта гаьна йоацаш улл Орджоникидзе цIерахча колхоза льтта. Цу льтта тIа хьажкIаш дIа а йийна царна дика доал дергдар дешархой производственни бригада членаша. Цу гIулакхо торо хулийтаргьяр дешархой вахар къахьегамца дувзадалийтара.

Б. ПЕРЕПЕЧАЕВ,
Первомайски райОНО инспектор.

Гуйран балхаш ханнахьа чакхдаьхад

Шерра социалистически яхь а йоаржаяь къахьегарца доккхий балха толамаш даьхад Надтеречни районерча «Гвардейскии» «Надтеречнии» совхозий къахьегамхоша. Планал ши бIаь гектар совгIа дувш вурийтти ахи эзар гектара тIа дIадийна гурахьа дув ялаташ дика тIадаьннад. Агротехнически дикалца ший ханнахьа уж ялаташ дIаде вIаштIехьадаларо торо лургья хьатIадоагIача семилетка шоллагIча шера дика хьийкъа ка бола ялаташ чуэца. Кхо бIаьннел тIех гектар планал совгIа а оахаш 12,5 эзар гектар зябь аьхай шинна а совхозерча къахьегамхоша. Иштта хьайбаш Iангара дахара а дика кийчо яь баьннаб района хьайбаш леладераш. Шинна совхозо 23 эзар коа тIара оалхазар кхаба йиш йолаш хьалъяьй ши ферма. Доярсашта юкъе шерра социалистически яхь яьржай хIара беттача Iаттагара ши эзари ах эзари килограмм шура яккха шоаш денна дош кхоачашдара. Ше беттача хIара Iаттагара 10 бетта 2950 килограмм шура яьккхай «Надтеречни» совхоза шоллагIча отделенерча доярка Солталева Зинас.

Района къахьегамхоша кхоачашдаьд укх шера пачхахьалкхенна тха, фуаш дIадалара шоаш денна дош. Дулх даккхара план кхоачаш а яь, 1960-ча шера чотах пачхахьалкхенга дулх дохкаш ба совхоза болхлой.

Уж да вай хьамсарча Коммунистически партеи Советски правительствоси оттаяь сийлахь-йоккха ворхI шера план ханал хьалха кхоачашъяра укх итт бетта оаха даьраш, — йоах Надтеречни района юртбоахама къахьегамхоша.

М-С. ПЛИЕВ.

Шоай болх безаш...

Шалински районера «Дружба» яхача совхоза 1-ча отделене соахка шекар доаха свеклаш дIаювча звенона кулгалдеш яр Хаджимурадова Марет. Свеклаш 6 гектара тIа дIае лаьрхIар звенос.

Дукха бар отделене свеклаш дика хьувкъаргйий-хьогI, аьнна хеташ, хIана аьлча уж цига хьалха ювш йоландаь. Бакъда, Марета ший болхлошца свеклашта дика Iунал дир. ХIара гектара тIара 500 центнер яьккхар цар. Иштта, цун звенос гучадаьккхар совхоза льтташка свеклаш дика хьувкъаргхилар.

Укх шера хьажкIаш дIаювш хилар из звено. Дика толамаш даьхар цо цига а. ХIара гектара тIара звенос 130 центнер томараш тIехьа хьажкIаш яьхар.

Иштта, ше тIаийца декхар сийленца кхоачащдеш хьайоагIа Хаджимурадова Марета звено.

Б. ЗАНГИЕВ.

Шоферий толамаш

Дукха ба Грозненски ремонтно-технически станце дика къахьегаш бола болхлой. Царна юкъе а къаьстта дика къахьег шофераша.

ЦIаккха кIаьд ца луш, ялат тIадотташи Iодоаккхаши мара са ца лоIаш, семилетка хьалхарча шера заготовительни пункте ялат чуозаш ба шофераш.

Районерча колхозийи совхозийи наькъашта ремонт еча, гIишлош хьалъеча моттигашка, оалхазараши хьакхарчи леладеча фермашка, кхы дукха гIишлош хьалъеча эшаш йола материалаши оборудовании тIаккхухьаш новкъостал ду цар.

Хьайбаш диза а дIайха а Iангара доахаргдолаш, шоашта мамогта дукхагIа доакъар тIаозаш ба шофераш.

РТС-а шофераштa юкъе эггара дикагIа лоархIаш ва Умханов Мухадди. Цо, кхыбараша 3—4 рейс мара ца еча, 4—5 рейс ю, хIара рейсах 10—12 тонн мухь а кхухьаш.

Сурта тIа: рейсе ваха кийчлуш воалл Умханов Мухадди.

Е. МАКСИМЕНКО.
тексти сурти.

ХьажкIаш чуийца баьннаб

МагIалбика района «Ингушски» совхозерча къахьегамхошта хьалхашка доккхий декхараш латтар—2735 гектар льтта тIара дика кхаьча хьажкIаш чуэца езар. Ха дика латтарца, хIаьта техника, къахьегамхой цхьоагIо хиларца йоа а ца еш, ханнахьа хьажкIаш чуэца а пачхахьалкхенна дIаяла а болабелар совхоза болхлой.

10 ноябре 2721 гектара тIара томараш тIехьа 23500 центнер хьажкIаш чуийца баьннаб уж. Царех 1900 гектара тIара хьажкIаш кара хьа а яьхай. ХьажкIаш чуэцача хана дика къахьегарца белгалбаьлар совхоза 4-чеи 3-чеи отделенера болхлой. Цар чуэца езаш яр 1574 гектар хьажкIаш. Шинна а отделенерча болхлоша барт а цхьоагIо а дика хиларца массанел хьалхагIеи цIенагIеи хьажкIаш чуийцар.

Ховш да, хьажкIаш чуэцача хана МагIалбика районера цхьайолча организацеша доккха новкъостал даьлга. Масала, Долакоарча инвалиди цIен коллективо, № 7 йолча юкъерча школа дешархоша, МагIалбика транспортни контора болхлоша даьча новкъосталца хьажкIаш чуийца яьлар совхоз.

А-С. КАРТОЕВ.

не шийна ховчох къахьега а деза, цунна эшшар дала а деза» яхача коммунизма лакхерча принципага довла йиш хургья дуккха общественни рузкъа хилча. «Шоаш хьийгача къига хьежжа доацаш, шоашта мел эшар хилча сенна хьег наха къа»—яхаш хабараш дувц коммунизма моастагIаша. Коммунизма цу критикашта жоп луш социалистически революци гаргга гIертача ханнехьа а Ленина яьхад, «коммунизма лакхехьарча фаза ювцар хIанзара къахьегама овсарле а яц, зийхьа—Помяловске ювца борцакхаш санна,—общественни рузкъан складаш йохаеш волеи . доацар дIадехеи хIанзара обыватель а вац». (Соч., т. 25, 441 оагIув).

Коммунистически общества юххьанца йолалушше а масса оагIорахьа кхачанца, барзкъашца, цIеношца, хIаьта иштта культурни гIулакхашца нах Iалашбергба. ССКП XXI-гIча съезде Н. С. Хрущева яьча доклада тIа аьннадар берригa советски нах кхачанца, чуIеча цIеношца, барзкъашца эшшача боараме, лерттIа Iалашбулаpгбола ха гаьнна яц аьнна. МалагIа тайпа хIама дуаргда, барзкъа дувхаргда, мича вахаргва, яха проблема кхы ювца ца езаш кхоачашъергья, адамаша леладу предметаш шортта хьаде общество яьлча, кхоачам хиллал, дика чуIе цIенош хьалдаь яьлча.

Общества дегIадаьхка хIанзара хIаме хьаду низаш боарам боацаш дукха наха бахача эшараш Iалашде могаш дац. ДегIа зене а йоацаш эшачул совгIа хIама юалац наха. Цхьабакъда, наха эша кхыдараш хIама хьаду низаш дегIадахкарта хьежжа лакхлу. Масала, Iалаьмате дукха полимерни материалаш, синтетически хьоаса, пластмасса хьадича, цу материалех даь хIанз долчул паргIатагIеи хозагIеи дола барзкъаш а кога гIирс а дезарга наха. Телевидени дукхагIа мел яржтелевизораш эшаргья. ПаргIатагIа а дикагIа а дола нах чубаха цIенош шортта хьалдича царга хьежжа чуоттае хIамаш а эшаргья.

Коммунизм эттача, къаьстта чехка дегIадоагIаргда наха эша общественни гIулакхаш — бераш цхьана кхетадар, нах баха моттигаш тоаяр а хозъяр а, культурни салаIар а сакъердар а, адамий культура ганзех цхьана пайда эцар. Наха эшараш дегIадахкаро ший аргIана общества хIама хьаду низаш хадданза тIа-тIа дукхагIа а дегIадоаладара новкъостал дергда.

Коммунистически обществе Iалаьмате чIоагIа лакхъеннача къахьегама овсарлено торо хулийтаргья балха ди лоархIам боллаш лоацде. Советски Союзе укх семилетке дунен тIа эггара лоацагIа дола балха дии балха кIиреи хургда. Къахьегамхой дукхагIа салаIа йиш хургья, чехкка культура лакхъе торонаш хургья бахача наьха.

ТIехь-тIайоагIача хана балха ха кхы а чехкка лоацлургья. Къахьегам аттача баьлча, шийна ховчох къахьегар дуккхача наьха оамал а хинна дIаоттаргда.

Иштта хьал отта тоъал ха езаргья цу хана чухь балха нормаш ца увттаеча, сага къахьегама боарама а цунах доагIачун боарама а контроль ца оттайича яргьяц общество. Цхьабакъда, цхьан хана къахьегам хIара сага говзалга хьежжа цун оамал а хинна дIаоттаргба, хIара сага даар, салаIар, сакъердам эшаш санна бахача наха хиланза даргдоаца гIулакх хургда цох. ТIаккха балха хана общественни нормаш увттаелга дIададаргда, хIаране къахьегаргда шийна мел деза.

Оакхарий законаш долча эксплуататорски строе еннача уйлашеи кхетамои толхабьча капитализма пропагандисташа йоах иштта йола общественни строй хила йиш яц, из утопи я. Тхьовра гаьннарча хьалхарча замалахь наха вIаши дулх дуаьча хана хIамах ца тешача скептикашта хийтта хургда саго сага дулх дуилга дIадала йиш йоаца гIулакх да аьнна. Хетаргахьа, цар кхетамах саго сага дулх дуилга адамий дегIах доалла гIулакх хиннад, хIанз коммунизм харцъеш болча буржуазни пропагандистий уйлаштеи кхетамаи хеттача тайпара.

Социалистически вахаро хIанзехьа а хьахьокх саго сага эксплуатаци елга дIадаьккхачул тIехьагIа, коммунизма гIулакх мишта дIадолалу а дегIа доагIа а, къахьегамца коммунистически гIулакх хилар мишта лакхлу. Коммунистически хьисапе къахьегилга гуччахьа лакхлуш а чIоагIлуш а латт. Шеко яц кхоана наха массане а къахьегаргхиларах.

Ленина хьалхxе а аьннад, социалистически строй йизза чIоагIъелча, дукха нах общественни производствана доал де Iомабелча адамий вахара юкъера чоалхане доаца керттера гIулакхаш леладар наьха оамал а хинна дIаоттаргда. ТIаккха коммунистически общества хьалхарча фазагара шоллагIча фазага довла шерра торо хургья.

Из ха гаьна яц. Коммунизм чехкагIа котъяккха фу эш вайна?

Из гIулакх кхоачащеча лоаца доккха дакъа да шоаш кхо ца беш наха хьега къа, пачхахьалкхен планаш кхоачаш а тIеххкхоачаш а яр. Халкъа боахама хьаштдолча участке къахьегама овсарле чIоагIа лакхъяр, ший балха декхар дика кхоачашдар, коммунистически хьисапе вахар а болх бар а — из да коммунизм хьалъерий декхар.

Коммунизм хьалъеча наьха денал долча гIулакххи цар дог гIоздаьнна баьча балхахи доккхал дергда коммунистически общества наха.

(1959 шера ноябрь бетта арадаьннача № 21 йолча «Агитатор» яхача журнала тIара).

КХАЛСАГИ ИСЛАМИ

Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце даьча доккхача хIамашта юкъе лоархIам боллаш гIулакх да кхалсага бокъо ялар. Вай мехка йоккха бокъо я кхалнахага кхаьчар. Цар бокъо я маIача наха санна общественни вахара массайолча моттиге дакъа лаца. Октябрьски революци ялалехьа маIача сага яр санна бокъо йолаш ца хиларал совгIа общественни вахара массайолча моттигашка дакъа лоацаш а дезала юкъе йизза бокъо йолаш а хиннаяц кхалсаг. Революци яьннача 42 шера вай мехка хьалкхийнаб къона, кхалнаьха бокъо йоацилга фуд ца ховш бола, маIача наха санна общественни вахара юкъе дизза дакъа лоацаш бола кхалнах.

Цхьабакъда, вай Нохч-ГIалгIай мехка дуккханахьа а нийслу кхалнаьха бокъо йоаеш а Советски Iаьдало еннача бокъонах царга пайда ца эцийташ а моттигаш. Къаьстта кхалнаьха бокъо йоаеш да дьнца дувзаденна дола къаьнара гIулакхаш.

Исламо маIача сага нийса ца лоархIаш, маIача сага яр санна бокъо йоацаш а цо аьннар, нийса дале а деце а де дезаш а лоархI кхалсаг. Исламо даь боахамах кхалсага дакъа кхоачадац, хIаьта кхалсаг йийначунгара ах пхьа мара кхоачабац. Дукха истий кхувлар мога а ду, бокъонах а лоархI исламо. Иштта бокъо лу цо вокхача сага зIамига саг йоалае а, из раьза хиларгеи ца хиларгеи цилла хIама а доацаш. Ислама бокъонех сесага етта а, хьаштдола тайпа таIазар де а, берех къоаста а яь, дIаяхийта а йиш я маIача сага. Эггара вогIадарех цхьа гIулакх да шариIато кхалсага цеша а общественни вахара юкъе дакъа лаца а бокъо ца ялар. ЧIоагIа тамашийна хIама да кхалнахах доахах санна ахча дахар, урдош дахар. Иштта массайолча оагIорахьара бокъо йоацаш а халача хьал тIа а йолча кхалсага марацара, къаьста дIаяха бокъо лац шариIато. ШариIата бокъонах 4-нега кхаччалца а кхы совнагIа а саг йоалае а, лаьшка санна царга болх байта а, ше эгIазвахача дIалелхабе а, уж бехке а баь ше бакъ а хинна, гIулакх дIадерзаде а йиш йолаш ва маIа саг. Кхыметтел «ялсмала» а ба йоах исламо маIача наха кийчбаь фуралIалий мехкарий. Бакъда, исламо кхалсага луш яц дуненча а къемат денча а цхьаккха а бокъо.

Къона советски Iаьдал эттача хьалхарча шерашка дIадаьхар кхалнаьха бокъо йоаеш мел хинна гIулакхаш. 1918 шера арадаьннача РСФСР-а Конституце тIа дIаяздир кхалсага общественни вахара юкъе а дезала юкъе а маIача сага яр санна бокъо хилар. РКП(б) ЦК-а вIашагIтехача ахархой-кхалнаьха 1-ча Ерригроссийски съезде кхалнаьха бокъонаш а цар вахар а тоадара наькъаш дувцаш къамаьл дир В. И. Ленина.

«Хила йиш яц, — аьннад Ленина, — социалистически хувцамаш, нагахьа санна къахьегача кхалнаьха дукхагIа дола дакъа уж хувцамаш доахача юкъе лоархIамера дакъа лоацаш ца хуле». В. И. Ленина цIенхаштта белгалдаьхад кхалнах пролетарски революце социалистически хувцамаш деча балхашта юкъе оза безилга.

Коммунистически партеи советски правительствои, В. И. Ленина даь васкеташ кхоачаш а деш, массайолча хана йоакхо ю кхалнаьха. Цхьаккха а моттиг яц вай мехка общественни вахара юкъе кхалнах боацаш. Йизза бокъо я кхалсага дезала юкъе а. Кхалнаха балхаш ду промышленни а юрта боахама а предприятешка, Iилмани, культурнии, лорийи иштта кхыйолчеи учреждненешка. Дукха кхалнах ба гIулакхашка болаш а моттигерчеи Лакххехьарчеи Советий депутаташ болаш а.

350-нел совгIа кхалсаг я Первомайски районерча колхозашка а, предприятешка а, учрежденешка а тайп-тайпар балхаш деш. Колхозашка доаркаш болаш 24 кхалсаг я. Доккхий балха толамаш доах царех дукхагIбараша. Масала, Ленина цIерахча колхоза доярка Попович Марияс ийс бетта планах 1400 кг. яккха езача 1727 килограмм шура яьккхай. 1400 килограмм план а йолаш хIара Iаттагара 1650 килограмм шура яьккхай доаркаша Евлоева Фадиманеи, Чокиева Райхьантеи. Доахангара шура яккхара план кхоачашъяьй Орджоникидзе цIерахча колхозерча доярка Хачароева Совдата а. Шура яккхара шера йола план кхоачашъяьй «ДоттагIал» яхача колхозерча доярка Пошова Хьавас а. Иштта дуккха а ба районерча колхозашка дикача балхаца цIераш хеза кхалнах. Дика болх барца белгалбаьнна ба 9-мая цIерахча артеле хIамаш тегаш бола Хасиева Дутурхан, Точиева Iайшет, Балаева Лобазан, Гандарова Рая, А. Долакова. Цар массане а 130 а кхы совгIа а процент кхоачашъю балха нормаш. Iалаьмате дика болх вIаштIехьабаьккхаб цу артелерча барзкъаш доахаш йолча Цуроева Лизас. Иштта белгалбаьнна а дика болх беш а ба районерча школашка болх беш бола хьехархой Базгиева Лайла, Хакиева IайнаI, Долакова Тамара, Льянова, иштта кхыбараш. Школе болх баь ца Iеш Нохч-ГIалгIай педагогически институте заочно дешаш а ба уж, хIаьта Хакиева IайнаIа Мужечарча юртсовета депутат а я.

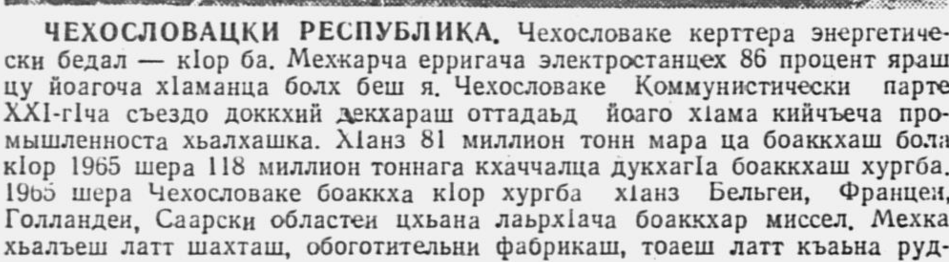
Коммунистически партеи советски правительствоси маIача наха нийса баха а, къахьега а, деша а бокъо еннай кхалнаха. Къаьстта дика бIаргагуш да из вай республике. Октябрьски революци ялалехьа ерригa а 10 кхалсаг хиннаяц вай республике дийша. ХIанз городашкеи юрташкеи тайп-тайпара балхаш деш а школашкеи, техникумашкеи, институташкеи деша багIаш а итташ а, бIаьш а кхалнах ба. Вай республике баьгIа ца Iеш Советски Союзерча дуккхача дешара заведенешка а деша багIа нохчийн гIалгIайн кхалнах.

Iалаьмате дика хет общественни вахара юкъе дакъа лоацаш а балха толамаш доахаш а бола кхалнах бIаргабайча. Первомайски районе типографе наборщикал Iома а даь, дика балхах кхета а кхеташ болх беш я гIалгIай ши йоI, Хасиева Лизаи Оздоева Лейлаи. Цу дешо хьахьокх кхалсаго общественни вахара массайолча моттигашка дика дакъа лоацаргхилар.

Ала деза, нагахьа санна хьалхарча дIаяхача замах юхедиса а дынах дувзаденна а кхалнаьха бокъо йоаеш дола гIулакхаш вайна юкъера дIадаьлча, тIалгIайн нохчийн кхалнаха общественнии, боахамеи, политически вахара юкъе дукхагIа дакъа лоацаргхилар. Вай къамах цхьаболча наха юкъера дIадаланза да уж дIаяхача замах юхедиса йирча а ахка а гIулакхаш. Цу гIулакхаша йоккха новкъарло ю сийрда вахар, коммунизм хьалъеш боахкача къахьегамхошта. Первомайски районе 1958 шера дукха истий кхувлар бахьан долаш бехктокхаме эзав ворхI саг. Дукха истий кхийла моттигаш 1959 шера а я. Первомайске вахаш волча Дзейтов Хьамида диъ бери сесаги доллашехьа а, уж дIа а кхайса, шоллагIа саг йоалаьй. Бераш а истий а доллашехьа а шоллагIа истий кхийлаб Гайтукиев Султанеи Актемиров Османеи. Ийрча гIулакх да диъ бери сесаги доллашехьа а пхелагIа саг йоалаяьча Первомайскерча, ерригa ткъаь ит шу мара ха яланза волча Гайтукиев Бекьхана леладер а. Цу юртара Батыжев Ювназ 30 шера ше ваьха сесаг дIа а яхийта, берращха саг а йоалаяь вагIаш ва. Уж гIулакхаш могийт исламо. Уж гIулакхаш цхьанна а тайпара могийташ дац Советски Союза законаш, коммунистически мораль. Исламаца дувзаденнача гIулакхех доккхача зуламера гIулакх да кхалбераш дешара юхатеттилга а.

Цу зуламерча исламаца дувзаденнача а дIаяхача замах юхедисача а гIулакхашца хадданза къовсам лоаттабе а, уж дIадахарца мара вахар сийрдагIа хурт ца хиларах къахьегамхой дIаккхетабе а декхарийла я партийнии, советскии, профсоюзнии, комсомольскии организацеш, ерригa общественность. Наьха коммунистически кхетам лакхбе а коммунизм хьалъяра программа кхоачашъе къахьегамхой оарцагI баха а деча политико-массовой балхашта юкъе лоархIамера моттиг дIалоац кхалнаха юкъе беча балхо. ДIахо йодача хана из болх кхы а дикагIа тоабе лерхI ССКП Первомайски райкомо.

Л. АЛБОГАЧИЕВА,
ССКП Первомайски райкома кхалнаха юкъе беча балха отдела заведующи.

ЧЕХОСЛОВАЦКИ РЕСПУБЛИКА. Чехословаке керттера энергетически бедал — кIор ба. Мехкарча ерригача электростанцех 86 процент яраш цу йоагоча хIаманца болх беш я. Чехословаке Коммунистически парте XXI-гIча съездо доккхий декхараш оттадаьд йоаго хIама кийчъеча промышленноста хьалхашка. ХIанз 81 миллион тонн мара ца боаккхаш бола кIор 1965 шера 118 миллион тоннага кхаччалца дукхагIа боаккхаш хургба. 1965 шера Чехословаке боаккха кIор хургба хIанз Бельгеи, Францеи, Голландеи, Саарски областеи цхьана лаьрхIача боаккхар миссел. Мехка хьалъеш латт шахташ, обоготительни фабрикаш, тоаеш латт къаьна рудникаш.

Сурта тIа: Стонаве (Остравски область) хьалъеш латта Чехословацки кагирхой союза цIерах йола шахта.

Чехословацки агентства сурт.

Бундесвере тIемахой Iомабара духьал

БЕРЛИН, 16 ноябрь. (ТАСС). Малхбузехьарча Германе эскарашта керте латтараш шоллагIча дунен тIем тIа дакъа лаьцараш тIема гIулакхаш Iомадара юкъеоза гIертарра духьалара болам лаьгIлуш бац. Ханау хиннача цу гIулакха духьаларча собране гулбенна 500 совгIа шоллагIча дунен тIем тIа цакъа лоацаш хиннараш, керда тIом кийчбара политика духьал, Малхбузерча Германена ремилитаризаци яраи фашизм юхаметтаоттаяраи духьал бар.

АДН агентство беча хоамах, Карлеруэ хиннача, эскаре баха декхарийла барий собране дакъа лоацаш хиннача 300 совгIа саго а дIахкайкадаьд тIема кийчо яра шоаш духьал хилар. Собране къамаьл даьча «1922 шера баьчар общества» викало Г. Фогела къоабалйир массанахьа а дизза а герз дIадаккха аьнна Советски правительствос яь предложени.

МИТЧЕЛЛА «ШЛЯПА» ЙУЪ, ФУ ДУАРГДА БАЛХА БОАЦАРАША?

ВАШИНГТОН, 13 ноябрь. («Правда» собкорр.). ДIаяхача бIаьсти къахьегама министра Д. Митчелла дув биар, нагахь санна октябрь бутт тIакхачале США балха боацараш кхаь миллионал кIезигагIа ца хуле, цо, Митчелла наха юкъе ший шляпа йуаргья, аьнна. Октябрь чакхбаьлар, хIаьта журналисташа, министра Iоттар а еш, цунна дIахайтар болх ца бераш тIехь-тIехьагIа кIезигоалара меттел дукхагIа хулаш латтилга. Октябрь бетта духхьала балха боацаш бараш 3270 эзар саг ва. Ше денна «дош кхоачашдергдола саг» хиннав Митчелл. Къахьегама министерства цIенна юххе, тротуара тIа хьаара а даьккха Iооттадайтад цо истол. Цу тIа уллаш хиннай... шляпанна тара йола торт. Фоторепортераштa хьалхашка вела а велаш, тортах кусок хьа а яьккха, бордаш вIашка а детташ, беззаме йиъар из министра.

«Нью-Йорк геральд трибюн» яхача газета селханарча номера тIа арадаьннад министра фотографии цунах Ассошиэйтед Пресс агентства вашингтонски корреспондента язъяьлaнaш декха Митчелл ийшав—цо шляпа-торт «йиъай» яха статьяи. Корреспондента цIенна дувц истола тIа хинна даар а, торт дIакхаллара хинна «церемони» а. ДIахо цо юхадувц Митчелла даь, иштта нах болча кхы цо дув буарг ца хиларах дола къамаьл. Цхьабакъда е статья тIа а е Митчелла къамаьлаца а цхьа дош аьннадац Америке балха боацарий хьалах лаьца.

Из гIулакх беламе лархIа мегаргдар, нагахь санна цунца дувзаденна юххера йола вахара торонаш йовро ираз доадаь миллионаш нах бецаре.

Митчелла хьаькIал тара дац-хьогI ший карарча нахага яа маькх йоацилга хайча, мерза маькхаш яа еза яьхача французски паччахьачунна.

Къахьегама министра шляпанна тара йола торт йиай. Фу йуаргья миллионаш болча балха боацараша, цар исташеи берашеи?

АЛЖИРЕРА ТIОМ

КАИР, 16 ноябрь. (ТАСС). Укх шера 11-чеи 12-чеи ноябре алжирски къама-кортамукъален эскара Лакхехьарча командоване алжирски къама-кортамукъален эскара доакъонтеи французски эскараштеи юкъерча тIемах йолча коммюникена кепа техай. Алжирски тIема доакъоша чухьилха французски тIема ши пост йохаяьй. Иштта алжирски партизанаш а массехказза французски гарнизонаштеи полице посташтеи чухьилха хиннаб. Уж операцеш ярах, йоах коммюнике тIа, французски эскарех 59 салтеи эпсари ве а вийнав, 40-нена човнаш а яьй. Йохаяьй моастагIчун 14 тIема автомашин, 5 танк, 1 тIема эшелон. Герз а дуккха тIема кийчо а хьаьккхай.

Декхараш тIеххоачашду

Семилетка хьалхарча шера шерра социалистически яхь а йоаржаяь хьинаре къахьегарца дика балха толамаш доахаш хьабоагIа «Малгобекнефта» НПУ 3-ча промысла нефтяникаш. Масса хана мехкдаьтта даккхара плaн тIеххоачашъю цар.

Гарагорски нефтяникаш даьча кхайкарала жоп луш, шоай ерригача тороний чот а яь кхы а лакхера декхараш тIаийцар промысла къахьегамхоша. Шу йистедалале планал тIех кхы а 1000 тонн мехкдаьтта даккха, къахьегама овсарле лакхъе, мехкдаьттах дIабода мах лохбе — иштта дар цар социалистически декхараш.

Нефтяникаша хоам бу, уж керда социалистически декхараш сийленца кхоачаш даь хиларах. Ханал 11 ди хьалха кхоачашъяьй цар итт бетта йола мехкдаьтта даккхара план. 1-ча октябрера денз 7-ча ноябре кхаччалца планал совгIа 750 тонн мехкдаьтта деннад нефтяникаша Даьхенна. Дуккха лохбаьб мехкдаьттах дIабода мах, 224 эзар сома халкъа рузкъа а кходаьд.

Уж толамаш даха дукха къахьийгад ерригача промысла коллективо. 40 гаргга геолого-технически мероприятеш юкъейоалаяьй къонача скважинай болх дикагIа тоалургболаш. Масала: 5 скважина цементаж яьй, 15 скважина лаьттан тIоанашта гидроразрыв яьй, сеца латта 2 скважина болх бе йолаялийтай.

Промысле хьалхле лелаеш ба бригадашта кулгалдеш бола мастераш Албогачиев Ахьмади, Манахов Михаили, скважинашта лаьтта кIалхара ремонт еча бригадашкара Лукьянченко Ивани, Вазиев Бориси иштта кхыбараши. Балха хьокхамаш тоадара. семилетка хьалхарча шера декхараш толамца кхоачашдара дика къахьийгад нефтяникаша: Коков Иван, Калейников Петр, Калмыков Василий, Батыжев Павел, Кокаев Асарбек, Коттоев Султан.

А. ХАРСИЕВ.

Планал совгIа

Сунженски района Ленина цIерахча колхозе, юкъерча школе, механизаце школе, Серноводски юртбоахама техникуме дешаш болча кагирхошта эшаш дола учебникаши, художественни литературеи дохкаш йоккха тика я. Цу тика чура книжкаш дохкаш я М. Беркович. Нов. Берковича цу тика чу болх бу ер 6 бутт дIабаьннаб. Ше болх беш йолча хана денз чIоагIа езаялийтай цо эцархошта. Цул совгIа шийна оттаяь план кхоачаш ца еш цхьа бутт дIабахийтабац цо. Масала октябрь бетта 5570 сома маьха книжкаш декхар цо 5000 сома мара дохка ца дезача. ХIара бетта 130 процент план кхоачашъю Берковича.

— Нохчий меттала берашта эша учебникаш, чертежни альбомаш, технически справочникаш тика чу хуларе кхы а дикагIа мах хургбар са тика чу, — йоах нов. Берковича.

Серноводски курорта дирекци а. Слепцовски товарни база а декхарийла я, цу тайппара кхоачамбоацараш дIадаха.

Я. КАГИРОВ,
студент.

ГАНДАЛОЕВ—РАЦИОНАЛИЗАТОР

Сунженски нефтепромыслови управлене Карабулакски бурув тохара контора коллектива юкъе цIи хеза а сий долаш а ва ремонтно-прокатни цехера аьшкпхьар Гандалоев Зоврбика Iусман. Из сий даьккхад цо дика къахьегарца а шийга де аьннар ханнахьеи дертIеи деш хиларца а. Дика болхло хиларал совгIа дика рационализатор а ва Iусман. Шу доладеннача хана денз цун счета тIа дIаязъяь я 5 рационализаторски предложени. Царех дукхагIаяраш хIанзале а балха юкъе а йихьай, хIаьта лоархIам боллаш технико-экономически пайда а беннаб цар.

Хетадала тоам ба, Iусмана беш бола болх боккхача лоархIамера бац аьнна, аьшк цIий а даь цох оатхал хьае мара езий, аьнна. Из иштта дац. Iусмана бер лоархIамера болх ба. Подсобни цехашкара болхлоша деча новкъосталга хьежжа хургда бурув деттача оборудованена ремонт яра а бурув тохара а балхаш. Чоалханерча оборудованеца болх бе йиш яц цун массайола фент кхоачаш ца хилча.

Аьшкпхьара Гандалоева Iусмана ший рационализаторски болх а дIаболабир фентагара. Цун хьалхара рационализаторски предложени фенташ хьаелга эргадаьккхар. Фенташ хьаяра эшаш йола шаблон йир цо. Из предложени балха юкъе йоалаярах ахчанца совгIат деннад Iусмана. Дукха ха ялалехьа шоллагIа йола предложени а йоалайир цо балха юкъе. Ялх са бола заготовкаш хьаеш йола приспособлени хьайир цо. Шера езаш йола заготовкаш хьаярга 500 сахьат балха ха йодар, хIаьта из болх кхоачашбе 6-гIа разряд йола аьшкпхьари 4-гIа разряд йола болхлои везар. Заготовкаш кулгаца йора. Рационализатора Гандалоева Iусмана предложени юкъейоалаяьчул тIехьагIа хьалхагIа 500 сахьата баь болх хIанз 100 сахьата бу, хIаьта хьаеш йола заготовкаш дуккха дикагIа а хул, шинне беш хинна болх цхьан аьшкпхьаро а бу. Цу предложене предприятена 3000 сома пайда беннаб, хIаьта из балха юкъейоалаяьча рационализатора Гандалоев Iусмана совгIата 288 сом а деннад.

Iусмана балха юкъейоалаяь кхоалагIа йола рационализаторски предложени а я боккха лоархIам болаш. Цо торо хулийтаргья балха овсарле дикка лакхъе.

Семилетка план ханал хьалха кхоачашъяра шийга доагIар деш ва рационализатор Гандалоев Iусман.

Цо уж доккхий балха толамаш дахарах а балха юкъе рационализаторски предложенеш кхувларах а Сийлахь-боккхача Октябра 42 шу дузача деношка дика мах бола совгIат деннад нов. Гандалоевна.

А. БАКАЛЮК,
«Сунжанефта» НПУ Карабулакерча бурув тохара контора парторганизаце секретарь.

Балха хьалха латта цех

КхоалагIча квартала итогаш лаьрхIача ерригсоюзни социалистически яхье яьннача мехкдаьтта чакхдоахача предприятешта юкъе хьалхара моттиг яьккхача Грознерча крекинг-завода коллектива хьожайир РСФСР-а Министрий Советеи ВЦСПС-еи карара-кара тела ЦIе байракх, цул совгIа совгIата дуккха ахча а делар.

ХIанз хьалхара даьхадац завода болхлоша уж толамаш. ДIадахача шера йиъалагIча квартале иштта дика къахьегар бахьан долаш шоашта енна хинна из лакхе ювца ЦIе байракх дIа ца хецаш тахханалца лелаю цар.

Валови продукци арахецара план дIабахача итт бетта 108 процент кхоачашйир цар, хIаьта къахьегама овсарле лакхйир 9,6 процент. Мехкдаьтта продукташ йовлга 2,1 процент кIезигдаьд.

Мишта вIаштIехьадаьннад заводерча болхлой уж толамаш даха? Лакхе дийцача крекинг-завода болхлоша даьхача толамех цхьа дакъа хьаллаьцад завода цхьоалагIча цеха коллективо.

Укх шера дIабахача итт бетта производственни план 133 процент кхоачашъяьй цеха коллективо. дуккха а эшелонаш мехкдаьтта сийрда продукташ арахийцай планал совгIа, арахецача продукце ший мах лохбарца вIаштIехьадаьннад миллионаш сомаш ахча кходе. Планал кIезигагIа доаду хий, электроэнерги, доагам, пар.

МалагIа къайленаш я-хьогI цхьоалагIча цеха балха юкъе? Кхыча цехашкарчул дикагIа йол-хьогI цига оборудовани?

Нагахьа санна техника кердеи, цIенеи, дикеи яле а, къахьегама овсарле лакхъе йиш яц, из дика йовзаш а, цун балха керттера принципаш ховш а ца хуле. Бокъонца техника Iома а яь цунца болх беш хилча мара из кхы а дикагIа хургйолаш рационализаторски предложенеш а телаш дIахо эргаяккха йиш яц.

Балха юкъе рационализаторски предложенеш а кхувлаш вай йийццача тайпара техника эргайоаккхилга дика лел цхьоалагIча цехе.

Укх шера механика Картунова еннача предложенеша торо хилийтар номераш 1—2, 3—4 йолча установкаш тIарча сырьевой насосий къахьегама овсарле лакхъе.

Номер 1—2 йолча установка болх эргабаккхара боккхача маьха предложени елар цу цеха начальника новкъоста Овсянникова. Из предложени балха юкъе яхьаро торо хилийтар насосий къахьегама овсарле лакхъе, царна ремонт еш йола ха лоацъе, хIаьта технологашта а дуккха аттагIа да болх бе.

ДIадахача шера хинначунца нийсйича 70 процентага кхаччалца лакхъеннай къахьегама овсарле номер пхиъ йолча установка тIа. Иштта къахьегама овсарле лакхъе вIаштIехьадаьлар шин ремонта юкъера ха планах 90 ди долча 180 денага кхаччалца йIаьхъяр бахьан долаш. Цул совгIа кхыйола тайп-тайпара предложенеш а кхихьай болхлоша установка балха юкъе. Оператора новкъоста Гречкина предложени елар, цу ханналца болх ца беш хинна каталитически газойль дIаУхаргйола лини болх бе дIайолаялийта аьнна. Цу гIулакхо торо хилийтар насосий болх тоабе а, царна кIезигагIа низ Iаткъаш хиларца ремонт елга кIезигде а.

Цеха начальника Афанасенкоси, воккхагIа волча инженера Шумовскеи, номер пхиъ йолча установка начальника Бурлаковси пхелагIча установкана насосаши теплообменникаши оттаяьй потокий схема кIезиг-дукха хийца а хийца. Цо дикка лакхйир ерригача установка къахьегама овсарле.

Цу установкера цхьа холодильник нормал совгIа болх беш яр, хIаьта вокхо хайра хIама дицар. ВоккхагIа волча оператора новкъоста Удалова предложени елар холодильникаша цхьатарра болх бергболаш хувцамаш дара. Цо йиш хилийтар къахьегама овсарле лакхъярал совгIа, авареш хилара бола кхерам дIабаккха а.

Белгалдаккха дезаш да, номер 1—2 йолча установка коллективо бедала переработка яра план кхоачашъяь ца хилар, хIаьта цунах хьаяьхача сийрдача мехкдаьтта продуктай план 108,5 процент кхоачашъяьй. Иштта гIулакх нийсделар номер 3—4 йолча установка тIа а.

Мишта вIаштIехьадаьннад планах йоагIачул, кIезигагIча бедалах планал дукхха а дукхагIа йола мехкдаьтта сийрда продукташ яха?

— Технологически режим нийса лелаяр бахьан долаш вIаштIехьадаьннад, — йоах цеха начальника новкъоста Афанасенко. ТIехдика болх баьб технологически бригадаша. Дика хьокхамаш деннад укх шера берригача технологаша йистеяьхача квалификаци лакхъеш йолча курсаша.

Хьалха установканна ремонт еш дукха ха йовра, хIана аьлча зIамига яр цеха ремонтни отдел. Цехе хьалхле лелаеча болхлоша дIадоладаьр дика гIулакх дар: хIара технолого слесара керда професси Iомаелга. ХIанз берригача технологаша дакъа лоац установканна ремонт еча хана. ЗIамига ремонт шоаш ю хIанз технологаша, ремонтни отделага дIа ца хетташ.

Цехера хIара пхелагIа вола болхло рационализатор ва.

Укх шера хьалхарча ийс бетта 117 предложени еннай рационализатораша, хIаьта царех 72 балха юкъе а йихьай.

Дика вIашагIъеллай цехе социалистически яхь а. Технологически бригадашеи установкай коллективашеи тIаийдеш дола социалистически декхараш собранешка дувца а дувц, чIоагI а ду. Цул совгIа уж декхараш кхоачашдара итогаш а ювц. ЛаьрххIа леладеш книжка да цехе. Цу тIа дIаязду коллективаша тIаийдаь социалистически декхараш а, уж кхоачаш мишта ду а.

Сийленца накъа ера цеха коллектив Сийлахь-боккхача Октябра 42 шу дузача денна. Ше тIаийца социалистически декхараш кхоачашдир цо.

Укх шера хьалхарча ах шера тIехдика къахьегар бахьан долаш нефтеперерaботчикий ерригсоюзни жюре хьалхара совгIат делар номер пхиъ йолча установка коллективанна. ХIаьта, жюре белгалбаьккхар стабилизационни установка коллективо баь дика болх а.

ХIанз цехерча технологически бригадаштеи къаьст-къаьстача болхлоштеи юкъе шерра яьржай «коммунистически къахьегама бригада», е «ударник» яха цIи яккхара йола социалистически яхь.

ХIара сменах планал 4 тонн дукхагIа бедал чакхъяккха аьнна декхар тIаийцад воккхагIа вола оператор новкъост Крепов керте латтача бригада коллективо. Цул совгIа цу коллективо лаьрхIад планал совгIа хIара сменах 2 тонн автобензин, 7 тонн дизельни доагам даккха, катализатор йовлга 5 проценти, щелочь — 1 проценти, электроэнерги — 5 проценти лохде. Берригача болхлоша лакхъю шоай говзал.

Шовзткъанега кхаччалца ва цехе къона болхло. ХIаьта царех 33 саг болх бешше а дешаш ва: нефтяной институте, техникуме, иштта кхыйолча институташка а техникумашка а.

ХIара пхелагIа вола болхло коммунист ва цехе, хIаьта эггара бехктокхамегIа йолча участкашка балхаш деш а ба уж.

Заводера болхлойи инженерно-технически болхлойи дог тийша ба дIахо йодача хана кхы а дикагIа къахьегарца, кхы а доккхагIа къахьегама толамаш дахарца Коммунистически парте Центральни Комитета хургйолча аргIан Пленума шоаш накъа гIоргхиларах.

— Укх йиъалагIча кварталах йоагIа РСФСР-а Министрий Советеи ВЦСПС-и карара-кара тела ЦIе байракх тхоашка хургхиларх дог тийша да тхо, — йоах крекингисташа.

Берригача советски нахаца цхьана коммунизм хьалъяра сийлахь-доккха толамаш а доахаш балха ханах мамогга пайда дукхагIа эцаш хьабоагIа Грознерча крекинг-завода болхлой.

М. АХРИЕВ.

План ханал хьалха

Доккхий толамаш даьхад Урус-Мартановски райпромкомбината болхлоша. Цу коллективо шера йола план ханал хьалха кхоачашъяьй. Укх шера дIаяхача хана цу предприяте коллективо 1 миллиони 660 эзари сома гIишлош хьалъю хьу, лахча, иштта кхыйола материал еннай.

ХIанз райпромкомбината коллектив семилетка шоллагIча шера чотах болх беш я, цул совгIа ер шу чакхдалалехьа 1960 шера чотах лаьрхIа 300 эзар сома продукци а лургья.

ССКП ЦК-и СССР Министрий Советеи «культурно-вахара товараш дукхагIа хилараи шердараи» яь постановлени райпромкомбината коллективо раьза хинна тIа а ийцар, хIаьта из постановлени кхоачашъяра доагIаш дола дакъа а лаьцар. Бахача наьха хьашташ кхоачашдара комбинат хьалъе йолаяьй цар, хIаьта 1960 шу долалуш из йистеяккха а лаьрхIац. Цига хургья икхаш ю, швейни, маьчаш ю, слесарно-механически мастерскеш.

Уж гIулакхаш кхоачашдара доккха балхаш даьд райпромкомбината кулгалхоша. Шера йола план ханал хьалха кхоачашъярах райпромкомбината директора нов. Читамиров ИбрахIама сийлен грамота еннай. Нохч-ГIалгIай АССР моттигерча промышленноста министра.

Дикача балхаца белгалбаьннаб хьу хьокхаш бола Гайсумов Хасу, Дукаев СаIид, клепотес Бихалов Андрей, швейни мастерске мастераш Баканаева Тамара, Габулаева Зина, дуккха кхыбараш. Цар массане а шоай нормаш 120—130 проценталл кIезигагIа кхоачашъяц.

Планал совгIа 300 эзар сома продукци яла, аьнна райпромкомбината коллективо денна дош сийленца кхоачашдергда.

Б. НОВОСЕЛЬСКИЙ.

Семилетка шоллагIча шера чотах

ССКП XXI-ча съездои июньски Пленумои яь решенеш кхоачашъеш социалистически яхь а йоаржаяь хьинаре къахьегаш я ворхI шера план ялх шера кхоачашъе аьнна, декхар тIаийца Грознера боахама карьерни управлене коллектив.

Управленерча болхлоша дика кхетаду гIишлош хьалъеча шоаш арахецаш йола продукци: аьшка бетон, щебень, гравий, мел чIоагIа лоархIам болаш я.

Шоай хьинари низи кхо ца беш производственни план массаза тIехкхоачашъеш ба нн. Козенко, Глубова, иштта кхыбараш а. Хьокхама доска тIара цIаккха дIайовлац производственни планаш тIеххоачашъярал совгIа дика общественникаш а болча новкъостий Базуркаева, Рожкова, Козина цIераш.

— Тха ерригача коллектива юкъе ший производственни декхараш кхоачаш ца деш цхьа болхло вац,— йоах управлене партийни организаце секретарь волча нов. Шонина.

Предприяте партийнии профсоюзнии организацеша шоашта хьалхашка латтача бехктокхамерча декхарашта йоагIаш йола терко а яь, уж декхараш кхоачашде коллектив оарцагIа яккхар бахьан долаш укх шера йола валови продукци арахецара план октябрь бетта кхоачашйир. Цул совгIа къахьегама овсарле 13 процент лакхъеннай, хIаьта продукцега шийга дIабода мах 4,6 процент лохбеннаб.

Ший производственни торонашка а хьежа хIанз семилетка шоллагIча шера план кхоачашъе йолаеннай коллектив.

М. ОСМИЕВ.

Заочни литературни дешар

Керда шу долалуш «Литературеи вахари» яхача газето «Литературни дешар» яха отдел йолаю. Отдела декхар да болалуш болча литературашта литература теори Iомае а хIанзарча ханара литература дешаш Iомаде а новкъостал де. «Литературни дешар» яхача отделе болх беш хургба цIи хеза литератораши критикаши. Цар язъергья прозах, поэзех драматургех, критиках йола статьяш, иштта болалуш болча писателашка газета тIа кепа а детташ хьадийла письмош а кхухьийтаргда.

С. ВОРОНИН.

Оаха яздаьчун ларах

„ЛадувгIал, нов. Кулбужев!"

Иштта корта а болаш № 77 йолча «Сердало» газета тIа араяьннача «Ингушски» совхоза коа тIарча оалхазарий ферма ювцача заметках укх тайпара жоп лу МагIалбикерча ССКП горкома секретара нов. Бузуркиева:

«Заметка тIа белгалдаьха кхоачамбоацараш хилар бакъ а да, «Ингушски» совхоза партбюро ший заседане дийца а дийцад, уж дIадоахаргдола гIулакхаш а оттадаьд».

Редактора заместитель
Дж. ХАМАТХАНОВ.

БЕЛЬГИЙСКИ КОНГОРА НАХ ГIОВТТАР

Империализма колониальни система йохаш латтарах дола хоамаш тIа-тIа а дукхагIа хьахоз. Цунна тешал деш да дукха ха йоаццаш Бельгийски Конго хинна хIама.

Бельге Африкера из колони мукъаяккха аьнна ер шу долалуш дIаболабенна болам денгара-денга Конгора нах дукхагIа юкъе а ухаш, шерлуш латт. Цу гIулакхо кхерадаь колониальни Iаьдал боламцарча наха юкъера барт эгIабе, уж вIашагIкъоастабе, мехкарча тайп-тайпарча племяшта юкъе довнаш оттаде гIерт, тIаккха къам мукъадаккха гIертарашта къиза Iазап дергдолаш. Бельгерчеи Конгорчеи печато дувц Африкерча наха колонизатораша тIалоаттадеча Iазапах. Бельгийски Конгон патриоташта еттилгеи, уж лувцилгеи, боабелгеи колонизаторий оамал а хинна дIаэтта гIулакх да. «Колониальни Iаьдал Конгора довнаш ший махулла ложкъаде гIерте а наьха цIий Iо а додаш цига довнаш хинна хиларах цхьаккха шеко яц»,— яхаш язду, «Драпо руж» яхача бельгийски газето. Африканцаш бахача районашта тIагIолла хаддаза бельгийски тIема самолеташ лел. Кхы тIа а эскар доаладаьд цу районашка.

Цхьабакъда бельгийски правительства Конгора къам мукъадаккха болабенна болам юхасоцабе гIерташ ший хур дой а, из юха соцо магац цунна. Экваториальни Африке цу районе вахача 13 миллион сага кхы дIахо ла магац колониальни Iаьдал. Колониальни Iаьдал дIа а даьккха, шоай мохк мукъабалийтар дIадех цар. ПаргIата а мукъа а бала гIерта Африкера нах герзаца юхатохалургбоацилга шоашта хайначул тIехьагIа, колонизатораша Iаьдал хувцаргда аьнна даьсса хабараш дийцар.

1959 шера январь бетта колоне столице Леопольдвиле колонизаторий полицеи эскарцеи цIий Iо а дохийташ конголезций дов хиннача тIехьагIа, Бельге правительства декларaци араяьккхар. Конго мукъайоалийтаргья йоахар цу тIа. Цу декларaце тIа яхачох 1959 шера декабрь бетта денз 1960 шера март беттага кхаччалца йолча хана мехкара Iаьдала законодательни органаш: муниципальни, территориальни провинциальни советаш, хIаьта иштта Паччахьалкхен Совет хоржаш харжамаш хила деза. Конголезцаша из декларaци кхоачашъелга дIадех. Цхьабакъда, тIехьагIа эттача гIулакхаша хьахьеккхар бельгийски Iаьдал ше аьннар цIена кхоачашде безам боацаш хилар.

«Леопольдвиле январь бетта дов хинначули 13 январе правительства декларaци тIаийцачули тIехьагIа конголезски дош чоалхане даьнна дIаэттар»,— яхаш, яздир Бельге социалистически парте председатела Лео Коллара «Пепль» яхача газета тIа.— Правительство цу гIулакха бехктокхаме хилар гуш да... Бельгийскии конголезскии халкъий юкъарча хьашташта духьалара шоай хьашташ дола, шоашта могачох из декларaци чакх ца ялийта е тIехьататта гIерташ нах ба.

Цул тIехьагIа Конгора гIулакхий министра де Шривера аьлар, укх тIеххьарча диъ шера дунен халкъашта юкъерчеи финансовии политика дешай хьакъехьа цхьаккха бокъо йолаш яц конголезски правительство, Бельге паччахьа оттаваь инарал-губернатор Конго правительства керте а хургва. Бельгийски правительства оттаяь из план Конго халкъа паргIато лургьяц яхилга да.

Бельге доал деча гIозараша леладеча цу гIулакхаша эгIаздигар конголезски халкъ. Мехкарча эггара а йоккхагIча партеша АБАКО-и (Нижни Конго бахача наьха Союз) Африкански партеи тIаэцанзар бельгийски правительства план, хIана аьлча Конго мукъаялар дезача халкъа хьашташтеи дагадоалачоаи еззача тайпара яцар из.

Цхьабакъда халкъа дезар теркал а ца деш, къам мукъадаккхара болама юкъерча наха чIоагIа низ бе доладелар колониальни Iаьдал. Цхьаккха а бокъо йоацаш, шоашта колонизатораша низ бича, Африке бахача наха Леопольдвиле, Матаде, Тисвиле мехкарча кхыча городашка Iаьдала духьал демонстрацеш а забастовкаш а йир. Эггара чIоагIагIа забастовкаш хилар Киву яхача провинцеи СЮРКАФ яхача компане предприятешкеи. Калима районерча СИМЭТЭН яхача компане олова рудникашка а гIайттар болхлой. Леопольдвилеи Стэнливилеи дукха ха йоаццаш хиннача забастовкаш а машиннаькъийи хин транспортеи болх толхабир. Мехка чухь эггара а йоккхагIа хинначарех йола болхлой забастовка хилар Конго Паччахьалкхен транспортни службе. 26 эзар саг вар цига забастовка яьраш. Iаьдало беча низа духьал 25 сентябре Лукуле моттигерча наха яьча демонстраценеи цунна духьаларча полиценеи эскараи юкъе дов хилар. Городе бахача наха машинновкъара рельсаш дIа а йоахаш, наькъаш дохадора. Массехк болхло балхара дIаваккхар бахьан долаш Китон яхача тIема базе дуккхача наха яь хинна демонстраци йохаеш, полице гранаташ йийтта 180 сага човнаш йир. 13 октябре Матаде моттигерча наьха собрани йохае Iаьдал делча, бахача нахаи жандармаштеи юкъе доккха дов хилар африканцех болча нахах 5 саг а вийр, 25 сага човнаш а йир цига.

Кортамукъабала лоаттабеча къовсама тIера конголезций уйла яккха гIерташ, цигарча тайп-тайпарча племяштеи дьнаштеи юкъе довнаш доах колонизатораша. Дукха ха йоаццаш Касаи, (Конго юккъера моттиг)города Лулуабурга юххе муниципальни хоржамаш де кийчлуча хана колонизатораша шоайла вIашагIлотадир лулуаи балубаи яха племяш. Из дов хиннача вийна а хала човнаш хинна а 60 гаргген, лаьца 200-и саг вар. Племяшта юкъе цу тайпара довнаш оттадир Iаьдало города Баннингвила юхе а. Племяшта юкъе иштта довнаш а доахаш, Африке баха нах дуккха лувца а царна чухьежа а бахьанаш увттаду колонизатораша, бельгийски Конгора цунца шоай доал чIоагI а деш. Дукха ха йоаццаш колоне министра де Шривера аьлар, «Конге кхы а дуккхача шерашка бельгийцаш хила безаргба».

Конголезцаша шоаш мукъа а шоай лоIамах а хилара бокъо дIайийхача бельгийски Iаьдало таIазар ду царна. Конго берда йистошка гIолла тIема маневраш ю колонизатораша африканцаш кхерабе гIерташ. Бельге оборона министра указанех Китона, Камина, Банана тIема базашка кхы тIа а эскараш дохийт.

Ди тIехьа лакхлуча Конгорча цу гIулакхаша хьахьокх конголезски дош машара наькъаца къоастаде а мохк мукъабалийта а Бельге правительство безам боацаш хилар. Партештеи, племях латтача организацештеи юкъера барт а эгIабеш, африканций къам мукъадаккхара болам бохабе гIерт из. Цхьабакъда колонизаторашта хеттача тайпара толам болаш чакхдалац цар ду тийша балхаш.

Конгорча племей партей членех лоархIам болла дакъа колониальни Iазап дIадаккхара тIехьа а Конго мукъаяккха къовсам лоаттабеш а да. Ераш я уж партеш: АБАКО— Нижни Конго бахача наьха Союз, Квангои Квилуи яхача моттигера нах юкъе болха «барт-цхьоагIон африкански парти», «балуба яхача племе викалех латта Мулуба — Касаи барт цхьоагIон болам», лулуа яхача племе хьаштий «Конго баха нах дIа-юха бекъареи мукъабахареи болам».

Ший хур даь низ бешшехьа а, конголезски халкъа къам мукъадаккхара болам бохабе магац бельгийски Iаьдала. Конго патриоташта духьал низаш деш йолча политико гIадбигац колонизатораш. Цу политико Конгох «шоллагIа Алжир» ярал совгIа кхы пайда бергбац царна, йоах Африка политически деятелаша.

Н. МАРКОВ.

Керда книжкаш арадаьннад

Нохч-ГIалгIай книжни издательствос укх гарггарча хана кепа а теха гIалгIай меттала арахийцад М. Ю. Лермонтова «Вай ханара турпал» яха Зязиков Бахьауддина перевод яь роман, Максим Горьке яздаь «Берал» яха Плиев Ахьмада перевод яь книжка а, Хашагульгов Махьмада язъяьча «Лира денош» яхача повеста дакъеи кхыдараши тIадола книжка а.

Цул совгIа, «Чуки Геки» яха Гайдара бераштa яздаь книжка а, иштта кхыдола книжкаш а арадаьннад укх гарггарча хана.

М. МАЛЬСАГОВ.

г. Грозне, Ленина улицах, № 30 йолча цIагIа вахаш волча **Погорелый** Вячеслав Михайловича суде лу Краснодарски края г. Крымске яхаш йола ший сесаг **Погорелова** Анна Моисеевна йитарах дола дош.

Дош дувцаргда Краснодарски края г. Крымскерча халкъа суде.

г. Грозне Сталински районерча 1-гIа Подгорный яхача хуторе 88 яхаш йолча Валентина Николаевна **Макаровас** суде деннад г. Грозне Сталински района 12-гIча треста поселке Ташкалински улицах 6-гIча номера 9-гIча корпуса 18 квартире вахаш волча ший марагара Виктор Александрович **Макаровгара** хьаяларах дола дош.

Дош дувцаргда г. Грозне Сталински районерча Халкъа суда 1-гIча участке.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре
Йоккха зал — **«Марти».**
Долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.
ЗIамига зал № 1 — **«Марти».**
Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30, 10.30.

«Родина» яхача кинотеатре
«Женщины Нискавуори».
Долалу: 9, 12, 45, 2.25, 4.05, 6, 9.40.
«Матроси илли».
Долалу: 9.40, 10.40.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 23. ТЕЛЕФОНАШ: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-25-72; Корректорске — 2-30-91 партийни вахарен экономикан отделий — 2-25-72.

СФ03415 Нохч-ГIалгIай АССР, г. Грозный, Революце проспект, 1918 шерарча 11-ча августа цIерагIа йола типографи. 30/3. Заказ № 7045